

VEL  
NE

# ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Έτος Ίδρύσεως 1964

Τρίτη Περίοδος

Μάρτιος - Ἀπρίλιος 2004

Ἀριθμός Τεύχους 186 - 187

PROCESSED

*Orthodoxos Keryx*

JUL 18 2006

GTU LIBRARY

RECEIVED

AUG 10 2004

P.A.O.I. LIBRARY



## Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Νικοξυλίτης

Τοιχογραφία τοῦ 1779, στό μοναστήρι τοῦ  
Ἁγίου Γεωργίου Νικοξυλίτη, Δρούσια Κύπρου



# ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

Έτος Ίδρύσεως 1964

Τρίτη Περίοδος

Αριθμός Τεύχους 186-187

**Μάρτιος - Απρίλιος 2004**

Έτησία Συνδρομή £10

Διευθύνεται από Συντακτική Έπιτροπή

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

# ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE  
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

**First Published 1964**

**Third Period**

March - April 2004

No.: 186-187

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3 - 6	Εγκύκλιοι: 1) Της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου επί τῷ Ἀγίῳ Πάσχα, 2) Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου, (α) Ἐπί τῇ Λαμπροφόρῳ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί (β) Γιά τήν Ἐθνική Ἐπέτειο τῆς 25ης Μαρτίου 1821. Κοινοτικά Νέα: 1) Σύναξη Ἱεροῦ Κλήρου Ἀρχιεπισκοπῆς, 2) Χειροτονία Διακόνου Ρηγίνου Χαλαλάμους, 3) Δείπνο στήν Ἀρχιεπισκοπή Θυατείρων & Μ. Βρετανίας πρὸς τμήν τοῦ Ἀρχιεπ. Καντουαρίας Δρος Rowan Williams, 4) Κλείσιμο τοῦ Ξενώνα τῆς Ἀγίας Φιλοθέης, καί 5) Ἑορτή Ἀγίου Γεωργίου.
7 - 12	
13 - 16	Αἰδεα. Οἰκονόμου Ἰωσήφ Παλιούρα, “Ἡ Χρήση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς” στήν λατρεία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας”.
17 - 20	Χάρη Μεττῆ, “Ἱερόθεος Κυκκώτης (1905-1972)” (γ’ μέρος).
21 - 23	Encyclicals: 1) Patriarchal Proclamation on Holy Pascha, 2) Of his Eminence Archbishop Gregorios, (a) on the Holy Pascha and (b) on the Greek Revolution if 1821, Events: Addresses of, (a) welcome to Dr. Rowan Williams, Anglican Archbishop of Canterbury, and his wife, on the occasion of their visit to Thyateira House on 28th April 2004 and 2) welcome to the Rt. Revd. Stephen Venner, Anglican Bishop of Dover, and his wife, on the occasion of their visit to Thyateira House on 22nd April 2004.
24 - 25	Revd. Oeconomos Anastasios D. Salapatras, “Veneration of the Relics of the Saints in Medieval Western Europe”.
26 - 28	



Εὐαγγέλιο (1791) μέ ἀσημένιες παραστάσεις  
στό κάλυμμα (1796).

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Πάφου.  
A Gospel Book (1791) with a silver decoration  
on the cover (1796)

From the Holy Bishopric of Paphos.

**ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ  
ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΚΑ**



# ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ  
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ  
ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩ ΠΑΣΧΑ

**Α**δελφοί συλλειτουργοί και τέκνα εὐσεβῆ  
καί φιλόθεα τῆς Ἐκκλησίας, Χριστός  
Ἀνέστη!

Τοῦτον τόν ἀναστάσιμον χαιρετισμόν  
ἀπευθύνοντες πρὸς τὴν ἀγάπην σας  
ἀναπολοῦμεν τὴν φιλάνθρωπον ἐνέργειαν τοῦ  
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Λόγου τοῦ  
Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, νὰ χάριση εἰς  
τόν ἄνθρωπον τὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν σκληρὰν  
προσπάθειαν τοῦ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου καὶ  
τῶν παραπλανωμένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ γενομένων  
ὀργάνων του ἀνθρώπων, νὰ στερήσουν ἀπὸ τοὺς  
ἀνθρώπους αὐτοῦ τό μέγα καὶ θεῖον δῶρον τῆς  
ζωῆς.

Τό θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς εἶναι συνδυασμένον  
κατά τὴν πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ μέ τὴν χαράν.  
Ἐπλήσθη χαρὰς τό στόμα τῶν Μυροφόρων ἐν τῷ  
λέγειν "Ἀνέστη ὁ Κύριος", ἀναφέρει ὁ ἱερός  
ὕμνωδός. "Ἐκτοτε, μυριάστομος ἀκούεται ἡ  
φωνὴ "Χριστὸς Ἀνέστη" καὶ μυριάδων πιστῶν  
χριστιανῶν τό στόμα πληροῦται χαρὰς ἐν τῷ  
ἐπαναλαμβάνειν τὴν ἐξαγγελίαν "Χριστὸς  
Ἀνέστη". Διότι ὅλοι αἰσθανόμεθα τὴν ζωὴν ὡς  
μῖαν τῶν μεγαλυτέρων ἀξιῶν διὰ τόν ἄνθρωπον  
καὶ μάλιστα ἐκείνην μέσῳ τῆς ὁποίας δυνάμεθα  
νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλας τὰς ἄλλας θείας δωρεάς.  
Χωρὶς τὴν ζωὴν δέν ἔχομεν αἰσθῆσιν τῶν ἄλλων  
δωρεῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ πηγὴ δὲ τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρὰς εἶναι ὁ  
Χριστός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί καὶ τέκνα, καὶ καλεῖ  
ὅλους ἡμᾶς νὰ γίνωμεν μέτοχοι αὐτῶν τῶν θείων  
δωρεῶν Του. Καλεῖ δὲ ὅχι μόνον ἡμᾶς τοὺς  
Ὁρθοδόξους Χριστιανούς ἀλλὰ καὶ κάθε  
ἄνθρωπον. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι κεκλημένος  
ἀπὸ τόν Θεόν νὰ ζήσῃ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς  
ἐν χαρᾷ. Διότι ὁ Θεός ἐδημιούργησε τόν  
ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ λοιπὰ πνευματικά καὶ  
λογικὰ ὄντα διὰ νὰ ζοῦν ἐν χαρᾷ καὶ νὰ  
ἀποτελοῦν κόσμημα τοῦ ὕλικου καὶ πνευματικοῦ  
σύμπαντος. Ἐδῶσε εἰς κάθε ἄνθρωπον τὴν  
δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν ὅλην  
δημιουργίαν ἐν χαρᾷ, ἐντός τῶν ὁρίων, βεβαίως,  
τοῦ ἀλληλοσεβασμοῦ τῶν ὄντων καὶ ἀκόμη  
περισσότερον τῆς πρὸς Αὐτόν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα  
ὄντα ἀγάπης. Ἡ τήρησις αὐτῆς τῆς ἐντολῆς  
ὁδηγεῖ εἰς μίαν ἁρμονικὴν κοινωνίαν προσώπων,  
πλαισιουμένην ἀπὸ τὴν ὑπηρετοῦσαν τόν  
ἄνθρωπον λοιπὴν ἄψυχον κτίσιν καὶ  
στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία εἶναι  
τό βάθρον τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ αἰσθῆσις  
τῆς ἀγάπης ἀποκαλύπτει καὶ τό ἄρρητον κάλλος  
τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, τοῦ ἄκρου τῶν  
ἐπιθυμητῶν κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας, καὶ τοῦ  
ἀγαπώμενου ἀνθρωπίνου προσώπου. Τό  
ἀνθρωπίνον πρόσωπον ἀνακλᾷ καὶ εἰκονίζει τό  
θεῖον καὶ ὑπέρτατον κάλλος τοῦ προσώπου τοῦ

Θεοῦ, διότι ἐκτίσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν  
Αὐτοῦ.

Ὁ πιστὸς χριστιανός, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄνθρωπος,  
πρέπει νὰ αἰσθάνεται ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ  
εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους τὴν δυνατότητα νὰ  
ἀπολαμβάνουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν χαράν τῆς ζωῆς.  
Ἀτυχῶς, ὅμως, κατὰ πρῶτον ὁ διάβολος ἐμίσησε  
τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐγένινεν  
ἀνθρωποκτόνος καὶ κατὰ δεύτερον ἐνέβαλεν εἰς  
τό ἀνθρώπινον γένος τὴν ἰδέαν τῆς  
ἀνθρωποκτονίας. Ἐπεισε τόν Κάιν νὰ γίνῃ ὁ  
πρῶτος ἀδελφοκτόνος. Ἐκτοτε πολλοὶ  
συνάνθρωποί μας μισοῦν κατὰ μίμῃσιν ἐκείνου  
τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων συνανθρώπων αὐτῶν. Τό  
ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι, ἔκτοτε καὶ καθ' ὅλην τὴν  
διάρκειαν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, μυριάδες  
ἀναρίθμητοι συνανθρώπων μας ἐστερήθησαν  
τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς,  
συντελεῖρα φονικῶν καὶ φθονερῶν πράξεων ἄλλων  
συνανθρώπων αὐτῶν. Τοῦτο δυστυχῶς  
συνεχίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον.

Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἵνα ζωὴν ἔχωμεν  
καὶ περισσεῖαν ζωῆς. Καὶ δέν εἶναι νοητόν οὔτε  
εἰς χριστιανόν οὔτε εἰς ἄλλον ἄνθρωπον  
ἀγαπῶντα τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καὶ σεβόμενον τόν  
Θεόν νὰ θέλῃ ἢ νὰ ἐνεργῇ τόν φόνον ἢ τόν πόνον  
τῶν συνανθρώπων αὐτοῦ. Ὁ φόνος τῶν  
συνανθρώπων, καὶ μάλιστα ἀδιακρίτως τῶν ἀθῶν  
καὶ μὴ συμμετεχόντων εἰς πολεμικὰς  
ἀντιπαραθέσεις, εἶναι πρᾶξις ἀπάνθρωπος,  
καταδικαστέα καὶ μὴ ἥρωικὴ. Ὡσαύτως  
καταδικαστέα εἶναι καὶ πᾶσα ἐγωϊστικὴ πρᾶξις  
προκαλοῦσα πόνον εἰς τοὺς ἄλλους καὶ  
ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ικανοποίησιν μερικῶν.

Ὅπως ἀνέκαθεν οὕτω καὶ τόν ἐφετεινόν  
ἐορτασμόν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ  
σκιάζουν πολλοὶ καὶ σοβαροὶ εἰδήσεις περὶ  
πολλαπλῶν ὁμαδικῶν ἀνθρωποκτονιῶν καὶ ἄλλων  
ὁδυνηρῶν πράξεων εἰς βάρος τῶν ἀνθρώπων  
πραττομένων ὑπὸ ἀνθρώπων. Ὁ Χριστός, ὁ  
Ὅποιος εἶναι ἡ Ὁδός καὶ ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ζωὴ  
καὶ ὁ Ὅποιος διήλθε τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν Αὐτοῦ  
εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος, δεικνύει εἰς ὅλους τοὺς  
ἀνθρώπους τόν δρόμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς  
προσφορᾶς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ  
τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ ἄλλου, ὡς τόν μόνον  
δρόμον ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς  
τὴν ἀληθῆ χαράν καὶ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς. Ὁ  
Χριστὸς ἀνέστη εἰς τόν κατ' Αὐτοῦ διωγμόν καὶ  
θάνατον διὰ τῆς συγχωρήσεως, τῆς ἀγάπης, τῆς  
εὐεργεσίας, τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀναστάσεως.  
Ἀπέδειξεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ, παρά τὴν  
λυσιπώδη ἐπιδίωξίν του νὰ θανατώσῃ τόν  
ἀρχηγόν τῆς ζωῆς, οὐδὲν ἐπέτυχε. Καὶ πείθει  
ἡμᾶς ὅτι καὶ σήμερον αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ θὰ  
ἡττηθοῦν ἀπὸ τὴν ἰσχυροτέραν δύναμιν τῆς  
ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς  
τὴν ἀνάστασιν.

Ὅθεν, ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, δέν πρέπει  
νὰ δειλιῶμεν βλέποντες τό κακόν νὰ φαίνεται ὅτι  
ἐπικρατεῖ. Ἐν τέλει νικητὴς θὰ εἶναι ὁ Ἀναστάς



Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός καί οἱ πιστεύοντες εἰς τήν ἀνάστασιν Αὐτοῦ. Ἀλλά ἡ νίκη μας δέν θά εἶναι νίκη κατὰ τῶν συνανθρώπων μας, ἀλλά νίκη κατὰ τοῦ κακοῦ, διότι οἱ χριστιανοί θέλωμεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά συμμετάσχουν εἰς αὐτήν τήν νίκην καί οὐδεὶς συνάνθρωπός μας νά νικηθῇ ὑπὸ τοῦ κακοῦ καί νά ἀπολέσῃ τήν ἐπίγειον καί πολύ περισσότερον τήν αἰώνιαν ζωὴν αὐτοῦ.

“Ὅθεν, χαιρετίζοντες ὑμᾶς πάντας, ἀγαπητοί, διὰ τοῦ ἀναστασίμου χαιρετισμοῦ “Χριστός Ἀνέστη”, σὰς εὐχόμεθα νά διέλθῃτε τὴν περίοδον τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐν ἀναστασίμῳ χαρᾷ καί διὰ τῆς ἁγίας ζωῆς σας νά συμβάλλετε εἰς τήν διάδοσιν τοῦ πνεύματος τῆς φιλαλληλίας καί τοῦ σεβασμοῦ τῆς ζωῆς καί τῆς χαρᾶς τῶν συνανθρώπων μας, διὰ νά νικάται τὸ κακὸν ὑπὸ τοῦ καλοῦ καί νά βασιλεύῃ εἰς τὰς καρδίας ὅλων ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου, ὁ ἀρχηγός τῆς ζωῆς, ὁ Ἀναστάς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Γένοιτο.



### ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΠΙ ΤΗ ΛΑΜΠΡΟΦΟΡῶ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

*Αὕτη, ὡς ἐν Κεφαλαίῳ, ἔστιν ἡ σεμνὴ τοῦ Πάσχα ἑορτή,  
καὶ ταῦτα Χριστιανῶν τὰ μυστήρια· περὶ ἀναστάσεως  
νεκρῶν καὶ ζωῆς αἰωνίου πανηγυρίζομεν” (Χρυσόστομος).*

Ἀγαπητοί μας Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί καί τέκνα ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι περιπόθητα,

**Γ**ιορτάζουμε καί φέτος ἱεροπρεπῶς καί μέ πανηγυρισμούς χαρμόσυνους τὰ μεγάλα καί μοναδικὰ Γεγονότα πού ξετυλίχθηκαν στήν Ἁγία πόλιν Ἱερουσαλήμ πρὶν δύο σχεδόν χιλιάδες χρόνια. Αὐτά τὰ Γεγονότα εἶναι τὰ Πάθη καί ἡ Λαμπροφόρος Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὕστερα ἀπὸ τήν τριήμερη παραμονή του στόν Ἄδη.

Αὐτά τὰ Γεγονότα, λοιπόν, πού μέ τόσο εὐχέλεια καί λεπτομέρεια, λυρικότητα καί χάρι, περιγράφουν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστές στὰ ἱερά τους κείμενα, ἐγίναν γιά νά ἀπαθανατίζουν στόν αἰῶνα τόν ἅπαντα τό μυστήριον τῆς σωτηρίας μας καί νά διαλαθοῦν στόν αἰῶνα τόν ἅπαντα τή θεία ἀγάπη καί εὐσπλαγχνία, τήν ὁποία, κατὰ τρόπο θαυμαστό καί πέρα ἀπὸ κάθε νόηση ὁ Θεός ἐφάνέρωσε στόν κόσμον, καί τήν χάρισε στήν Ἀνθρωπότητα καί σέ ὁλόκληρη τή Δημιουργία, γιά νά διηγούνται οἱ ἐπερχόμενες γενιές τόν πλοῦτον τῆς χάριτος Αὐτοῦ, ὅπως χαρακτηριστικά τονίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος “Ὁ δὲ Θεός πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” (Ἐφεσίους, κεφ. Β΄, 4-6).

Αὐτὴ τὴν ἀγάπην καί τόν πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τό ἀνθρώπινον Γένος γιορτάζουμε καί φέτος ὅλοι μαζί οἱ Χριστιανοί, Ἀνατολῆς καί Δύσης, Βορρᾶ καί Νότου, μέ πολλήν χαρὰ καί ἱερὴ ἐλπίδα καί ἐμπιστοσύνη στόν Νεκρاناσημένο Χριστό.

“Ὅλες αὐτές οἱ μέρες, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς μέχρι καί τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάδῃ τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀποβλέπουν στὴν χαρὰ καί τὴν ἐλπίδα τῆς Ἀνάστασης, τονίζουν τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καί μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι παιδί τοῦ Θεοῦ καί δημιουργήθηκε γιά νά γίνῃ κληρονόμος τῆς Οὐρανίου Βασιλείας Του. Καί, παρὰ τὴν πτώση του καί τὴν παρακοή, παρὰ τὴν ροπή, ἀπὸ τὴ νεότητά του, πρὸς τὴν ἁμαρτία, ὁ ἄνθρωπος παραμένει τό ἐπίκεντρο, τό ἀντικείμενο καί ὁ δέκτης τῆς θείας ἀγάπης, ἡ ὁποία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐκδηλώνεται ποικιλότροπα, γιά τὴ σωτηρία καί τὴν ἐπιστροφή του στὴ Θεία Βασιλεία. (“Ὅτι ὁμοίωμα τῆς Θείας βασιλείας ὁ ἄνθρωπος” (Γρηγόριος ὁ Νύσσης, *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου*). Πά νά φανερῶσιν δὲ αὐτὴ τὴν ἀγάπην ὁ Θεός Πατέρας, θυσίασε τὸν Μονογενῆ Υἱὸ καί Λόγον Του, γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν κατὰρα καί θυσία λυτρωτική.

Παυτὸ καί οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστές κάνουν ἐκτενὴ λόγον στὰ ἱερά Κείμενά τους γιά τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ καί γιά τὴ θεία οἰκονομία γενικότερα. Ἐπισημαίνουν τό γεγονός ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, σάν γνήσιος “δοῦλος” καί σάν “ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀγαπητός”, ὁδηγεῖται στόν σταυρὸ “ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆς”, γιά νά προσφέρει τὸν αὐτὸ Του θυσίαν ἅμωμον καί νά γίνῃ “λύτρον ἀντὶ πολλῶν”, προκειμένου νά φέρῃ εἰς πέρας τὴ μοναδικὴν θεία ἀποστολὴν Του, σύμφωνα μέ τὰ αἰώνια σχέδια τοῦ Θεοῦ. **“Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν ἐγγύς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ.”** (Ἐφεσίους, κεφ. Β΄, 13). Αὐτὴ δὲ ἡ θυσία τελεσιουργήθηκε πάνω στόν Γολγοθᾶ καί ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῆς χαρᾶς καί τῆς μακαρίας ἐλπίδας τῶν Χριστιανῶν καί ὁλόκληρης τῆς Ἀνθρωπότητος. **“Ἐν τῷ σταυρῷ σου κατήργησας τὴν τοῦ ζύλου κατάραν· ἐν τῇ ταφῇ σου ἐνέκρωσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος· ἐν δὲ τῇ ἐγέρσει σου ἐφώτισας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.”** (Ῥώμ. κεφ. Ε΄, 24).

Μέ τὰ Πάθη καί τὴν Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ μέν ἄνθρωποι ἐλευθερώνονται ἀπὸ τό προπατορικὸ ἁμάρτημα, ὁ δὲ Θεός ἐπιβεβαιώνει τὴν υἰοθεσίαν του καί ἀνανεώνει τὴν διαθήκην τῆς ἀγάπης Του πρὸς τό ἀνθρώπινον Γένος, καθιστώντας μας ἀθάνατους καί κληρονόμους τῆς βασιλείας Του. Ὁ Χριστός βεβαιώνει: **“Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τόν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καί εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.”** (Ἰωάν. κεφ. Ε΄, 24).

Τὰ Γεγονότα πού γιορτάζουμε αὐτὲς τὶς Ἁγίες μέρες εἶναι ἱερά καί ἅγια, εἶναι σωστικά καί πηγὴ χαρᾶς, ἀθανασίας καί εἰρήνης. Εἶναι βασικά στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, πού ἐπιζητεῖ πάντα τὴν χαρὰ καί τὴν ἐλπίδα, γιατί μέσω αὐτῶν ὑπογραμμίζεται ἡ μοναδικὴ ἀξία καί ἱερότητα τῆς ζωῆς. Ἀποτελοῦν τό ἐπίκεντρο τῆς χαρᾶς ὅλου τοῦ κόσμου, γιατί ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς “νέας βιωτῆς”. Στερεωθήκαμε πάνω στήν πέτρα τῆς πίστεως καί γίναμε κοινῶν



“καινού πόματος” και συμμετοχοί στην μακαρία Τράπεζα του Ουρανίου Πατρός: “Χριστός εισιτάσαστο τόν κόσμον, ό ούράνιος και θεός άρτος. Δεύτε ούν φιλόχριστοι, πηλίνοις έν σκόμασιν, άγναις δέ ταις καρδίαις, ύποδεξώμεθα πιστώσ τόν θυόμενον τό Πάσχα, έν ήμίν ιερουργούμενον.” (θ΄ώδ ή Μ. Τετάρτης). Ή Όρθόδοξη Έκκλησία, ιδιαίτερα, συνέλαβε αυτό τό πνεύμα και αυτή τή βαθειά αλήθεια πού διακρύπτουν τούτες οι “Άγιες Μέρεις κατά τρόπο μοναδικό, μέχρι τήν άποκορύφωσή τους μέ τήν λαμπροφόρο Άνάσταση του Χριστού και τήν νίκη Του έναντίον του θανάτου και τής αιώνιας φθοράς.

Αυτός είναι ό λόγος πού τίς “Άγιες τούτες Μέρεις γιορτάζουμε, τιμούμε, μνημονεύουμε και δοξολογούμε μέ θαυμάσιους έμπνευσμένους ύμνους τούτα τά Γεγονότα, γιατί αποτελούν τό εκθύλισμα έόρτιας χαράς και πίστης στόν Παθόντα, Ταφέντα και Άναστάντα γιά τή δική μας σωτηρία, ειρήνη και άγιασμό, Σωτήρα Χριστό. Τούτο σημαίνει νά συμμετέχουμε στοχαστικά στις Ίερές Άκολουθίες των ήμερών, νά μελετούμε τά ιερά κείμενα, νά σεβόμαστε και νά παραμένουμε σταθεροί στην παράδοση τής Έκκλησίας, νά έτοιμαζόμαστε μέ τήν ψυχή και τό σώμα γιά νά μεταλάβουμε των Άχράντων Μυστηρίων, νά συγχωρούμε έαυτούς και άλλήλους, νά αγαπάμε και νά καλλιεργούμε τήν ειρήνη, και μέ τούς έαυτούς μας και μέ τούς έχθρούς μας και μέ τόν Νεκρاناστημένο Χριστό, γιατί είναι Έκείνος πού έκήρυξε τήν ειρήνη, τήν συγνώμη και τήν άνοχή πρός τούς έχθρούς μας. Μας καλεί, λοιπόν, νά έμπνευσθούμε από τό θεανθρώπινο παράδειγμά Του, γιατί μόνο τότε γινόμαστε κήρυκες και θιασώτες του κοσμοσωτηρίου τούτου Μηνύματος, μόνο τότε συμμετέχουμε πραγματικά στό Πάθος και τήν Άνάσταση του Κυρίου ήμών Ίησου Χριστού, γευόμαστε δέ και ζούμε τή χαρά των Άποστόλων και των Μυροφόρων, πού πρώτοι βίωσαν τό μυστήριό Του και Τόν συνάντησαν, έγειγερμένον έκ Νεκρών.

Ειδικά σέ τούτους τούς κοσμογονικούς χρόνους πού ζούμε, μέ τά μεγάλα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και άλλα προβλήματα πού αντιμετώπιζει όλη ή Άνθρωπότητα, έχουμε ανάγκη του μηνύματος και του πνεύματος τής Άνάστασης. Μόνο δέ μέ τή διαφύλαξη αυτής τής ιερής παρακαταθήκης και βεβαιότητας γιά τή θεία άγάπη και τή νίκη του καλού έναντίον του κακού, θά μπορούν οι κοινωνίες και τά Έθνη νά συμφιλιώνονται, νά συνεργάζονται και νά καλλιεργούν τήν άλληλεγγύη και τόν άμοιβαίο σεβασμό. Έτσι, θά άνανεώνονται, θά προχωρούν, θά προσδεύουν και θά δημιουργούν πολιτισμό, βασισμένο στις μεγάλες άξίες πού διακηρύττει τό Εύαγγέλιο τής Άνάστασης του Χριστού.

Μέ αυτές τίς ιερές προσδοκίες και λουσμένοι από τό άπλετο φώς τής έκ νεκρών έγέρσεως του Δεσπότου Χριστού, μαζί μέ τόν Ύμνωδό, ψάλλουμε : **“Αναστάσεως ήμέρα, και λαμπρυνθώμεν τή πανηγύρει, και άλλήλους**

περιπτύξώμεθα. Είπωμεν, άδελφοί, και τούς μισοῦσιν ήμάς· Συγχωρήσωμεν πάντα τή Άναστάσει, και ούτω βοήσωμεν: Χριστός άνέστη έκ νεκρών, θανάτω, θάνατον πατήσας και τοις έν τοις μνήμασι ζωήν χαρισάμενος.” (Δοξαστικόν του όρθρου τής Άναστάσεως).

Σ' Αυτόν άνήκει ή δόξα και ή Βασιλεία και τό άπειρον έλεος εις τούς αιώνας. Άμήν.

Πάσχα 2004.



**ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ  
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΟ  
ΤΗΣ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1821.**

## Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

“Ο κατά των Τούρκων πόλεμος ήμών, μακράν του νά στηρίζεται εις άρχάς τινας δημαγωγικάς και στασιώδεις ή ιδιωφελείς μέρους τινος του σύμπαντος Έλληνικού Έθνους σκοπούς, είναι πόλεμος έθνικός, πόλεμος Ίερός, πόλεμος του οποίου ή μόνη αίτία είναι ή άνάκτησις των δικαίων τής προσωπικής ήμών έλευθερίας, τής ιδιοκτησίας και τής τιμής ...”. [Ή Προσωρινόν Πολίτευμα Έν Έπιδαύρῳ, τήν α΄ Ιανουαρίου, ετει, ρωκβ΄, και Α΄ τής Άνεξαρτησίας.]

Άγαπητοί μας Συνεργάτες στόν Άμπελώνα του Κυρίου,

Όπως κάθε χρόνο, έτσι κι έφέτος, οι άπανταχοῦ τής γής Έλληνες δικαιολογημένα έορτάζουμε πανηγυρικά και μεγαλόπρεπα τό μεγαλύτερο γεγονός τής Έλληνικής Ίστορίας - τήν Έπανάσταση του 1821 και τήν άπελευθέρωσή της από τόν μακρό κι έπώδυνο ζυγό τής Όθωμανικής κατοχής των Έλληνικών χωρών γιά πεντακόσια σχεδόν χρόνια. Ένα γεγονός πού όδήγησε τόν Έλληνισμό - σέ περιορισμένη, έστω, μορφή - στη δημιουργία άκραφνους Έλληνικού Κράτους, έδραζόμενου πάνω στους δυό διαχρονικούς πυλώνες, τήν πολυχιλιετή έλληνική πολιτιστική παράδοση, και τόν Όρθόδοξο Χριστιανισμό, όπως αυτός όριοθετήθηκε από τό Ίερό Εύαγγέλιο, τίς Οίκουμενικές Συνόδους και τούς Μεγάλους Πατέρες τής Έκκλησίας. Παυτό και συνέδεσε τόν Εύαγγελισμό τής Παναγίας γιά νά άρχίσει τόν άγώνα του γιά τήν έλευθερία τής Πατρίδος του. Συνέδεσε δηλαδή τήν πίστη μέ τήν έλευθερία και τή δικαιοσύνη.

Στό “Ή Προσωρινόν Πολίτευμα”, πού ψηφίστηκε στην Έθνοσυνέλευση τής Έπιδαύρου τήν 1η Ιανουαρίου 1822, τονίζεται κατηγορηματικά ότι ό πόλεμος, πού είχαν κηρύξει οι “Έλληνες έναντίον των κατακτητών τους, άποσκοπούσε άποκλειστικά και μόνο στην έξασφάλιση - γιά τούς υπόδουλους τότε Έλληνες - “των δικαίων τής προσωπικής έλευθερίας, τής ιδιοκτησίας και τής τιμής”, αυτά δηλαδή πού μέ τή σημερινή διεθνή όρολογία περιγράφουμε και κατοχυρώνουμε ως “άνθρώπινα δικαιώματα”.

Δέν έπεδίωκαν, δηλαδή, ούτε νά έκδικηθούν, ούτε και νά έξολοθρέψουν έν ψυχρῶ τόν



παρείσακτο κατακτητή, αλλά νά τόν διώξουν από τά δικά μας έδάφη καί ν' άποκτήσουν έτσι τό μεγάλο αυτό δώρο του Θεού, τήν προσωπική καί πολιτική τους έλευθερία. Γι' αυτό, άλλωστε, καί ως μονοσήμαντο σύνθημα του έπικού εκείνου καί τόσο άνισου - γιά τούς υπόδουλους Έλληνες - Άγωνα υπήρξε από τήν άρχή μέχρι τέλους της Έπαναστάσεως τό "Έλευθερία ή Θάνατος".

Η Έλληνική Έπανάσταση του 1821 είχε άγκαλιάσει όλόκληρο τόν Έλληνισμό στά τέσσερα σημεία του όρίζοντος. Δέν υπήρξε, άλλωστε, τυχαίο τό γεγονός ότι τήν έναρξή του τήν είχε αναλάβει - άπεμπολώντας καί δόξες καί πλούτη καί τιμές - ό τραγικός εκείνος μαχητής της Έλευθερίας, ό Άλέξανδρος Ύψηλάντης, στρατηγός της πανίσχυρης τότε Ρωσικής Αυτοκρατορίας, προκειμένου νά όδηγήσει τόν δικό του λαό, τούς Έλληνες, προς τήν πλήρη καί χωρίς όρους καί συμβιβασμούς Έλευθερία.

Δέν πρέπει, επίσης, νά ξεχνούμε τήν άνεκτίμητη συμβολή στην προετοιμασία του Άγωνα - πνευματικά καί ήθικά - του Ρήγα Φεραίου, του πρωτομάρτυρα αυτού της Έθνικής Παλιγγενεσίας, καί της Φιλικής Έταιρείας, μέ πρωταγωνιστές αυτής τόν Νικόλαο Σκουφά, τόν Άθανάσιο Τσακάλωφ καί τόν Έμμανουήλ Ξάνθο. Όλοι δέ αυτοί, αλλά καί ή πλειάδα του άρχικού πυρήνα των συνεργατών τους, υπήρξαν Έλληνες της Διασποράς, οι όποιοι προτίμησαν νά πέσουν στή φωτιά του πολέμου υπέρ των άδελφών τους γιά τήν Έλευθερία παρά νά παραμένουν άδρανείς θεατές στά γραφεία των έπιχειρήσεων καί των έπαγγελματικών τους άσχολιών.

Η Μεγάλη όμως Έλληνική Έπανάσταση του 1821 δέν περιόριστηκε μόνο σ' αυτούς, αλλά διευρύνθηκε σέ βάθος καί σέ πλάτος, μέ τόν Άδαμάντιο Κοραή, τόν Ιωάννη Καποδίστρια, τούς έμπόρους καί τούς ναυτικούς πού ζούσαν είτε στά Έλληνικά νησιά, είτε καί στις χώρες της Εύρώπης καί όλοι τους είχαν θέσει στήν υπηρεσία των εθνικών στόχων των Έλλήνων τις περιουσίες καί τή μόρφωση καί τήν έπιρροή πού άσκούσαν πάνω στους ήγέτες των ξένων δυνάμεων, αλλά καί τήν ίδια τήν προσωπική τους άσφάλεια καί ζωή.

Τρίτος καί στήν ουσία άπαραίτητος παράγοντας γιά τήν τελική έπιτυχία του Άγωνα υπήρξε, βέβαια, ό Έλληνικός Λαός πού ζούσε κυρίως στήν Πελοπόννησο, στήν Στερεά Έλλάδα, στά νησιά του Αιγαίου καί του Ιονίου Πελάγους, μέ κινητήρια δύναμη καί ήγεσία τούς όπλαρχηγούς των βουνών, τούς καπετάνιους των караβιών, τούς προκρίτους των χωριών καί των πόλεων, καί τόν συνδετικό κρίκο όλων αυτών, των κατά κάποιο τρόπο άτομικιστικών ομάδων καί καταστάσεων, τήν Έλληνική Όρθόδοξη Έκκλησία καί στις τρεις βαθμίδες της Ίερωσύνης.

Καί τουτό γιατί - σύμφωνα μέ τήν άδέκαστη καί γενικά παραδεκτή έτυμγορία της Ιστορίας - ό Έλληνισμός στήν όλότητά του κατόρθωσε νά έπιβιώσει, έθνικά καί πολιτιστικά, στή διάρκεια των πεντακοσίων χρόνων της δουλείας του,

χάρη στην Έκκλησία του, στους κόλπους της όποιας εύρισκε όχι μόνο προστασία καί καταφύγιο, αλλά καί τούς φωτισμένους εκείνους Άρχηγούς πού τούς νουθετούσαν, τούς καθοδηγούσαν καί, μέ τή δικιά τους πολλές φορές αυτοθυσία στό βωμό της πίστης της Άγίας καί της Έλευθερίας, έδιναν συνεχώς τό παράδειγμα στους υπόδουλους νά προτιμούν φυλακίσεις, προπηλακισμούς, έξευτελισμούς καί αυτόν ακόμα τό θάνατο παρά νά άπεμπολήσουν τά ιερά καί τά όσια του Γένους καί της πίστης τους στόν Χριστό καί τήν Όρθοδοξία.

Τά δέ παραδείγματα πού μās κληροδότησαν ό Κλήρος, οι λαϊκοί Άρχοντες, καί ό άγωνιζόμενος τότε γιά τήν έλευθερία του Έλληνικός Λαός, μās όδηγούν στό μεγάλο δίδαγμα, πού όφείλουμε όλοι μας νά μεταλαμπαδεύουμε στις νεώτερες γενεές : Μόνο μέ άγώνες, θυσίες, άυτοπεποίθηση, μέ τό πύρωμα της καρδιάς καί τήν άμετακίνητη έμμονή μας στις διαχρονικές άξίες καί τις δοκιμασμένες από τήν πολυχλιετή μας Ιστορία άρχές του Γένους των Έλλήνων, μπορούμε νά κοιτάμε ψηλά καί νά δημιουργούμε - μέ τις δικές μας δυνάμεις καί ικανότητες - έργα μεγάλα καί παραδείγματα προς μίμηση γιά τούς άπογόνους μας . Είμαι δέ αυτό άκριβώς τό μήνυμα πού καλούμε όλους σας - Ίερείς, Δασκάλους, Γονείς καί τούς Άρχοντες των Κοινοτήτων, των Σωματείων, Συλλόγων καί Όργανώσεων της Όμογένειας Ηνωμένου Βασιλείου, νά μεταφέρετε συνεχώς καί άκατάπαυστα προς τά παιδιά καί τή νεολαία μας.

Ιδιαίτερα δέ σήμερα, πού τό θέμα της Κύπρου διέρχεται μιά από τις πιό κρίσιμες καμπές της Ιστορίας της, τό μήνυμα της άγωνιστικότητας καί της αυτοθυσίας των Άγωνιστών του 1821 καί του 1955 πρέπει νά προβάλλεται σέ όλες τις έορταστικές καί πανηγυρικές έκδηλώσεις πού οργανώνουμε γιά νά τιμήσουμε τούς ήρωικούς έκείνους μαχητές καί ήγέτες πού όδήγησαν τό Έθνος στήν άπελευθέρωσή του, όσο καί νά προβάλουμε τά κατορθώματά τους σάν παραδείγματα προς μίμηση.

Καλούμε, λοιπόν, όλους σας νά παραστείτε τόσο στις Δοξολογίες καί τά Πάνδημα Μνημόσυνα - πού θά τελεστούν στους Ίερούς μας Ναούς τις Κυριακές, 21 ή 28 Μαρτίου 2004, όσο καί στους έορτασμούς πού οργανώνουν τά διάφορα Σωματεία καί οι Έκπαιδευτικοί Φορείς της Όμογένειας. Επίσης στά Σχολεία της Όμογένειας θά γίνουν ειδικοί ένδοσχολικοί έορτασμοί, όποτε οι δάσκαλοι θά έχουν τήν εύκαιρία νά έξηγήσουν στά παιδιά τήν εκπαιδευτική σημασία πού έχουν γιά τόν νεώτερο Έλληνισμό οι εθνικές έπέτειοι καί μάλιστα της 25ης Μαρτίου 1821 καί της 1ης Άπριλίου 1955.

Εύχόμαστε δέ σέ όλους σας όπως μέ ύγεια διέλθετε τό υπόλοιπο στάδιο της Άγίας καί Μεγάλης Σαρακοστής καί μέ πνευματική άγαλλίαση έορτάσετε τό κοσμοσωτήριο γεγονός της Άναστάσεως του Κυρίου, καί διατελούμε μετά πολλής έν Κυρίω άγάπης καί θερμών εύχών.

Λονδίνο, 5 Μαρτίου 2004.



# ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΝΕΑ

## ΣΥΝΑΞΙΣ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

**Η** έφετινή Σύναξη του Ιεροῦ Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πραγματοποιήθηκε στήν Κοινότητα τοῦ Ἀγίου Εὐαγγελιστοῦ Λουκά, στήν Γλασκώβη τῆς Σκωτίας, ἀπό τή Δευτέρα μέχρι τήν Τετάρτη, 19-21 Ἀπριλίου 2004. Σ' αὐτήν ἔλαβαν μέρος οἱ ἑξῆς:

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος, οἱ Ἐπίσκοποι Διοκλείας Κάλλιστος, Τροπαίου Ἀθανάσιος καί Ναζιανζοῦ Θεοδώρητος, οἱ Ἀρχιμανδρίτες Ἰουστίνος Κεφαλοῦρος, Ἰάκωβος Σάββα, Ἰγνάτιος Κεράνης, Παντελεήμων Τσορμπατζόγλου, Ἐφραίμ Lash, Δαμιανός Κωνσταντίνου, Θεωνάς Μπακάλης καί Αἰμιλιανός Παπαδάκης, οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι Παῦλος Κουντούρης, Σωτήριος Παναγιωτόπουλος, Κυπριανός Κωνσταντινίδης, Κύριλλος Leret-Aldir, Θεόδωρος Ἀηδονόπουλος καί Ἀνθιμος Παπανδρέου, οἱ Οἰκονόμοι Βασίλειος Χριστοδούλου, Γεώργιος Ζαφειράκος, Μιχαήλ Παζίνας, Ἰωσήφ Παλιούρας καί Δημήτριος Οἰκονόμου, οἱ Πρεσβύτεροι Ἰωάννης Nankivell, Γεώργιος Σταυρόπουλος, Stephen Maxfield, Φωκᾶς Χατζηλοῖζης, Σαμουήλ Κουσπογένης, Ἀνδρέας Παναγιώτου, Ἰωάννης Hookway, Γεώργιος Ματαρᾶς, Γεώργιος Χρηστίδης, Gregory Palamas Carpenter, Χριστόδουλος Fyles, Δημήτριος Μπαθρέλλος, Παγκράτιος Sanders καί Χρήστος Στεφάνου, ὁ διάκονος David Carnelly, καί οἱ Ἱερομόναχοι Ἀναστάσιος Μπάρκας καί Ραφαήλ Παβούρης.

Μετά δέ τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεως ἐξεδόθησαν τά ἀκόλουθα ψηφίσματα :

## ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Τοῦ εὐαγοῦς Κλήρου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς  
Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας

Τῇ Α.Θ. Παναγιότητι  
Τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει  
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΩ  
Εἰς Φανάριον.

Παναγιώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,

Ὁ Κλήρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας, Πρεσβυτέρας θυγατρὸς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ χώρῳ, συνελθὼν ἐν Σκωτία καί ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, μέ γενικόν θέμα : *“Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ”* ὑπὸ τήν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ. Γρηγορίου, παρόντων καί τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Αὐτοῦ Ἐπισκόπων, βαθυσεβάστως καί ὑίκῳ διαδηλοῖ πλήρη ἀφοσίωσιν τῇ Μητρί Ἐκκλησίᾳ καί ἀμέριστον συμπάραστασιν τῶν ἐπιτελουμένων θεαρέστων ἔργων ὑπὸ τοῦ Σεπτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν Κέντρου.

Ἐπὶ δέ τούτοις δεόμεθα τοῦ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ ὑπέρ τῆς Ὑμετέρας κατ' ἄμφω ὑγείας, τοῦ αὐθέντου καί Δεσπότη ἡμῶν, ἐξαιτούμενοι ἅμα τὰς Πατρικὰς καί Πατριαρχικὰς Ὑμῶν εὐλογίας.

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'

Τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι,  
Τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος καί Προέδρῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.  
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΩ,  
Εἰς Ἀθήνας

Μακαριώτατε,

Ὁ Κλήρος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας, συνελθὼν ἐν Σκωτία καί ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, ὑπὸ τήν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ.κ. Γρηγορίου, παρόντων καί τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων





ἀπευθύνει Ὑμῖν εὐγνωμόνους εὐχαριστίας διὰ τὴν διηνεκὴ συμπαράστασιν ἐν τῷ ἱεραποστολικῷ ἔργῳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἣτις ἐκδηλοῦται δι' ἀποσπάσεως Κληρικῶν, συμβαλλόντων εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου αὐτῆς.

Ἐπὶ δέ τούτοις δεόμεθα τοῦ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάτος Σωτῆρος Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς Ὑμετέρας κατ' ἄμφω ὑγείας, ἐξαιτούμενος ἅμα τὰς Πατρικὰς Ὑμῶν εὐλογίας.

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ  
τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας  
κ. Τάσσω Παπαδοπούλῳ.

Ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρε,

Ὁ Κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατεῖρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, συνελθὼν ἐν Σκωτία καὶ ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ.κ. Γρηγορίου, παρόντων καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων, δέεται τῷ Ἀναστάντι Σωτῆρι Χριστῷ ὅπως ἐνισχύῃ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων, ἰδίᾳ ἐν τοῖς κρίσιμοις καιροῖς οὓς διέρχεται τὸ σκάφος τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας.

Εὐχαριστοῦντες Ὑμᾶς διὰ τὸ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον Ὑμῶν ὑπὲρ τοῦ Ποιμνίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς διατελοῦμεν,

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ  
τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως  
κ. Κωνσταντίνῳ Καραμανλῇ  
Εἰς Ἀθήνας.

Ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρε,

Ὁ Κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατεῖρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, συνελθὼν ἐν Σκωτία καὶ ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ.κ. Γρηγορίου, παρόντων καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων, δράττεται τῆς εὐσήμες ταύτης εὐκαιρίας ὅπως συγχαρῇ Ὑμᾶς ἐπὶ τῇ ἐπιτυχῇ ἐκλογῇ καὶ ἀναλήψει τῶν Πρωθυπουργικῶν Ὑμῶν καθηκόντων καὶ δέεται τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάτος Κυρίου ὅπως ἐπευλογῇ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν Ὑμῶν, ἵνα ἀποβῇ εὐδόκιμον ἐν παντί, ἰδίᾳ δέ πρὸς τὸν Ἀπόδημον Ἑλληνισμόν ἐν Ἡνωμένῳ Βασιλείῳ.

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'

Τῇ Ἐξοχωτάτῳ Ὑπουργῷ  
Παιδείας τῆς Ἑλλάδος,  
κ. Μαρίεττῃ Παννάκου - Κουτσίκου  
Εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς

Θυατεῖρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, συνελθὼν ἐν Σκωτία καὶ ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ.κ. Γρηγορίου, παρόντων καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων, δράττεται τῆς εὐσήμες ταύτης εὐκαιρίας ὅπως συγχαρῇ Ὑμᾶς ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν ὑψηλῶν Ὑμῶν ὑπουργικῶν καθηκόντων, ὡσαύτως δέ ἐκφράσῃ πλουσίας εὐχαριστίας διὰ τὸ ἐκδηλούμενον ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας παρεχούσης ἐκπαιδευτικόν προσωπικόν καὶ ὑλικόν, προσέτι δέ διὰ τὴν ἀπόσπασιν κληρικῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Ἐπὶ δέ τούτοις εὐχόμενοι ὑγείαν κατ' ἄμφω καὶ εὐόδωσιν τοῦ ἔργου Ὑμῶν διατελοῦμεν.

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Ὑπουργῷ Παιδείας & Πολιτισμοῦ  
τῆς Κύπρου,  
κ. Πευκίῳ Γεωργιάδῃ,  
Εἰς Λευκωσίαν.

Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ,

Ὁ Κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατεῖρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, συνελθὼν ἐν Σκωτία καὶ ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ συνάξει, ὑπὸ τὴν πεπνυμένην καθοδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου ἡμῶν κ.κ. Γρηγορίου, παρόντων καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων, δράττεται τῆς εὐσήμες ταύτης εὐκαιρίας ὅπως ἐκφράσῃ Ὑμῖν πλουσίας εὐχαριστίας διὰ τὸ ἐκδηλούμενον ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας, παρεχούσης ἡμῖν ἐκπαιδευτικόν προσωπικόν καὶ ὑλικόν.

Ἐπὶ δέ τούτοις εὐχόμενοι ὑγείαν κατ' ἄμφω καὶ εὐόδωσιν τοῦ ἔργου Ὑμῶν διατελοῦμεν.

Ἐν Σκωτία τῇ κα' Ἀπριλίου βδ'



Ὁ Σεβασμ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Οἰκόνομο Ἰωσήφ Παλιούρα (ἀριστερά) καὶ τὸν Ἀρχιμ. Παντελεῖμονα Τσορμπαζόγλου.



**ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΡΗΓΙΝΟΥ  
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΝ  
ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΤΡΟΠΑΙΟΥ  
ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ, ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 21.3.2004 ΣΤΟΝ  
ΚΑΘΕΔΡΙΚΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ WOOD GREEN**

**Θ**εοφιλέστατε, Πάτερ καί Δέσποτα, Δόξα καί εύχαριστία αναπέμπω πρὸς τὸν Ἅγιο Τριαδικό Θεό. Σήμερα ἀξιούμαι νά πάρω ἀπὸ τὰ τίμια χέρια σας τὸ δεύτερο βαθμὸ τῆς Ἱερωσύνης.

Ἐχω διαβάσει αὐτὰ πού λέγουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί ὁ Ἱερός Χρυσόστομος περὶ τῆς Ἱερωσύνης.

Συγκρίνοντας τὸν ἱερέα μέ τοὺς ἀγγέλους καί ὅτι ἡ ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον μέγα, στή σκέψη μου ἔρχεται ἡ εὐχή τῆς μεταλήψεως πού λέγει : “Πιστεύω Κύριε, καί ὁμολογῶ, ὅτι σύ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὦν πρῶτός εἰμι ἐγώ” καί τὸ αἰσθάνομαι ὅτι ἐγώ εἰμι πρῶτος.

Εὐχαριστῶ τὸν Σεβασμιώτατο Ἀρχιεπίσκοπο κ.κ. Γρηγόριο, τὸν ὁποῖο ὑπηρέτησα ὡς διάκονος καί ἔχω ὠφεληθεῖ πάρα πολύ ἀπὸ Αὐτόν, ἀποκτώντας ἐκκλησιαστική συνείδηση καί ὁ Ὅποιος συγκατατέθηκε καί ἔδωσε τὴν ἄδεια νά τελεστεῖ ἡ χειροτονία μου εἰς πρεσβύτερον ἀπὸ Σᾶς Θεοφιλέστατε.

Σέ σᾶς Θεοφιλέστατε δέν εἶναι δυνατό νά περιγράψω ὅπως πρέπει, τὰ αἰσθήματά μου. Μέ ἔχετε μεγαλώσει πνευματικά, δείχνοντάς μου τὸ δρόμο τῆς ὑπακοῆς, τῆς ταπείνωσης καί ὑπομονῆς. Με καθοδηγήσατε μέ ἀγάπη καί ποιμαντική σοφία γιὰ νά μπορέσω νά ἀγαπήσω τὴν Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας κεφαλὴ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ἐκ βάθους καρδίας σας εὐχαριστῶ.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς τῆς Κοινότητος : τοὺς πατέρες Σωτήριο, Νικόδημο καί Παναγιώτη, πού μοῦ ἔδειξαν τόση ὑπομονή καί μοῦ ἔδωσαν πρακτικὴ βοήθεια γιὰ νά μπορέσω νά συνεχίσω νά ὑπηρετῶ τὴν Ἐκκλησία. Ἐπίσης εὐχαριστῶ καί τοὺς πατέρες Χαράλαμπο καί Θεόδωρο γιὰ τὴ βοήθεια καί τίς εὐχές τους. Εὐχαριστῶ καί τὸ Διευθυντὴ τοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου π. Παντελεήμονα.

Ἰδιαίτερα ἐκφράζω εὐχαριστίες στό Ἐκκλησιαστικό Συμβούλιο τῆς Κοινότητος Ἀποστόλου Βαρνάβα, ὅλους τοὺς ἐνορίτες καί ὅλους αὐτοὺς πού βρίσκονται ἐδῶ σήμερα.

Ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ἐκφράζω πρὸς τὴν ἀγαπητὴ μου σύζυγο Καλλιόπη, ἡ ὁποία πάντοτε βασταίνει δυνατὰ τὴ σκάλα τῆς προόδου μου. Ἐπίσης εὐχαριστῶ τίς τρεῖς θυγατέρες μου, Μαίρη, Ἀνδρὴ καί Χριστιάνα, τὸ γαμπρό μου Ἀνδρέα, οἱ ὁποῖοι συμπαρίστανται εἰς τὸ ὑπόυργημα τῆς Ἱερωσύνης.

Ἡ βαθεῖά μου εὐγνωμοσύνη εἶναι πρὸς τοὺς

ἀγαπητοὺς κεκοιμημένους γονεῖς μου, Ἀνδρέα καί Μαρία, οἱ ὁποῖοι μέ ἐμεγάλωσαν σέ πολύ δύσκολες συνθήκες.

Θεοφιλέστατε Πατέρα καί Δέσποτα.

Γονατίζω μπροστά στὸν Κύριό μου καί Θεό μου καί εἶμαι ἐτοιμος νά λάβω ἀπὸ τὰ τίμια χέρια Σας τὸ χάρισμα τῆς Ἱερωσύνης. Προσεύχομαι ἡ σκέπη τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ νά εἶναι πάντοτε κοντά μου καί ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά συμπληρώσει ὅλες μου τίς ἐλλείψεις καί ἀδυναμίες. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι μέσα στὰ πλαίσια τοῦ δυνατοῦ θά προσπαθίσω νά γίνω ἕνας καλὸς ἐργάτης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας.

Εὐχαριστῶ.



**ΔΕΙΠΝΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ  
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ  
ΑΡΧΙΕΠ. ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ Δρος ROWAN WILLIAMS**

**Τ**ὴν Τετάρτη, 28 Ἀπριλίου 2004, ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας Γρηγόριος παρέθεσε δεῖπνο στό Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Δρος Rowan Williams. Στό δεῖπνο αὐτὸ προσκληθέντες παρεκάθησαν, μεταξύ ἄλλων, ὁ Πρέσβυς Ἑλλάδος στό Λονδίνο Ἀναστάσιος Σκοπελίτης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας Ἀποδήμων Κυπρίων Χάρης Σοφοκλείδης, ὁ Πρόεδρος τῶν Ἑλλήνων Ἐφοπλιστῶν Ἀγγλίας Ἐπαμεινώνδας Ἐμπειρικός, οἱ βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κυανέων Χρυσόστομος, Τροπαῖος Ἀθανάσιος, καί Ναζιανζοῦ Θεοδῶρητος, καί ἄλλοι τριάντα περίπου ἐκλεκτοὶ Ὁμογενεῖς.

Στὴν προσφώνησή του πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Καντουαρίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος τόνισε τὴν ἀνάγκη στενῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν Ὁρθόδοξων καί τῶν Ἀγγλικανῶν γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τοῦ Χριστιανικοῦ Πνεύματος στοὺς κατοίκους τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, τὸν εὐχαρίστησε δέ καί γιὰ τὴν γενναιοδωρία πού ἐπιδεικνύει ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία πρὸς τὸ Ὁρθόδοξο Ποίμνιο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων.

Ἀναφέρθηκε ἐπίσης στὴν εὐρυμάθεια καί τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ἀγγλικανοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀλλὰ καί στὴν ἀγάπη καί ἐκτίμηση πού τρέφει πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί τίς παραδόσεις της, ζήτησε δέ ὅπως συνεχιστεῖ ἡ ὑποστήριξη πού παρέχει ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἐπίσης, ὑπενθύμισε τοὺς δεσμούς πού ὑπάρχουν μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Παράδοσης καί τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἥδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἐλληνικῆς καταγωγῆς Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας Θεοδῶρου τοῦ ἀπὸ Ταρσοῦ, τὸν ὁποῖο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τιμᾷ ὡς Ἅγιο τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.



Στό τέλος ό Άρχιεπίσκοπος Γρηγόριος έπέδωσε στόν Άρχιεπίσκοπο Καντουαρίας τόν Χρυσούν Σταυρό τών Θυατείρων, είς ένδειξη του σεβασμού καί τής έκτιμήσεως πού τρέφει ή Άρχιεπισκοπή καί τό Ποίμνιό της πρός τό πρόσωπο του Δρος Rowan Williams.



## ΕΚΛΕΙΣΕ ΟΡΙΣΤΙΚΑ Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

του Άρχιμ. Δαμιανού Κωνσταντίνου

Έκλεισε όριστικά μετά από 38 συνεχή έτη λειτουργίας ό Ξενώνας φιλοξενίας άσθενών τής “Αγίας Φιλοθέης” στό Λονδίνο.

Σέ περιοχή του κεντροδυτικού Λονδίνου, τό κτίριο αυτό είχε φιλοξενήσει πάνω από 1.800 άσθενείς κατά τήν τελευταία δεκαετία πού λειτουργούσε σέ αυτή τήν τοποθεσία. Συνολικά στά 38 χρόνια λειτουργίας προσεφέρθησαν χιλιάδες φιλοξενίες, δωρεάν ή έναντι μικρού αντίτιμου.

Εύρισκόμενο κοντά σέ γνωστά νοσοκομεία τής πρωτεύουσας, παρείχε κατάλληλο περιβάλλον σέ άσθενείς καί συγγενείς τους, πού πολλές φορές αντιμετώπιζαν μεγάλο χρόνο άναμονής γιά μεταμοσχεύσεις ή μακροχρόνιες θεραπείες.

Τό “Σπίτι τής Δώρας”, ήταν δωρεά έξ όλοκλήρου τών άειμνήστων μεγάλων εύεργετών Ίωάννου & Δώρας Κρητικού. Διέθετε 20 δωμάτια, έξοπλισμένα καλά καί άνετα, καθώς καί κοινόχρηστους χώρους.

Λειτουργούσε πρώτα στό Kilburn καί από τό 1992, χάρις στήν μεγάλη δωρεά του ζεύγους Κρητικού πού ύπολογίζεται σέ ένα έκατομμύριο

στερλίνες, μετεφέρθη κεντρικότερα, γιά να είναι σέ άκτίνα γρήγορης μετάβασης σέ μεγάλα Νοσοκομεία.

Μέ άπόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του φιλανθρωπικού σωματείου “Αγ. Φιλοθέη” καί σκεπτικό πώς τά λειτουργικά έξοδα ήσαν δυσβάστακτα, ό Ξενώνας παρά τήν ζήτηση, κλείνει όριστικά, τό δέ κτίριο έπωλήθη σέ γνωστή άεροπορική εταιρεία όμογενοϋς πού δραστηριοποιείται πλέον καί σέ χαμηλού κόστους ξενοδοχεία.

Τό προϊόν τής πωλήσεως θά περάσει σέ εύθετο χρόνο σέ φιλανθρωπικό όργανισμό ύποστηρίξεως άσθενών.

“Όμως οί καιροί αλλάζουν καί ή ιστορική Έλληνική παροικία του Λονδίνου αποδυναμώνεται σέ πολλούς τομείς πού άνέδειξαν τήν άρετή καί φιλοπατρία τής μεταπολεμικής γενεάς.

“Ο Ξενώνας τής “Αγίας Φιλοθέης” πέρασε στήν ιστορία σάν ώραίο άλτρουϊστικό έπίτευγμα τών Έλλήνων τής Αγγλίας.

Τό έρώτημα είναι γιατί δέν έγιναν συντονισμένες προσπάθειες διασώσεως του ιδρύματος, δεδομένου πώς όσο καί νά έχουν κουραστεί οί παλαιοί πρωτεργάτες, ό Έλληνισμός καί δυναμισμό διαθέτει καί οί Έκκλησίες θά μπορούσαν νά συνεισφέρουν γιά νά φιλοξενηθούν άσθενείς καί όχι μόνο.

Είναι πάντως άμφίβολο άν ποτέ στό μέλλον ή παροικία μας στήν Αγγλία κατορθώσει νά δημιουργήσει παρόμοια έπίτεύγματα.



## ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κυριακή 25η Απριλίου 2004

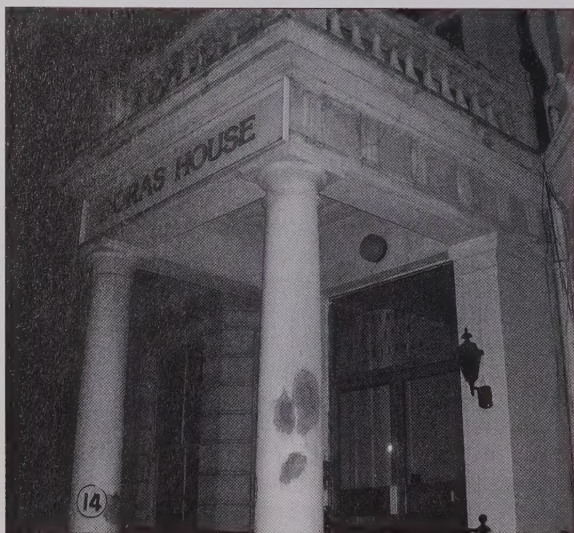
Προσφώνηση από τόν κ. Σάββα  
Καραγιάννη, Πρόεδρο τής Κοινότητας

Σεβασμιώτατε,

Μέ πολλή χαρά καί μέ θερμά καί φιλόξενα αισθήματα καλωσορίζουμε τούς άγαπητούς προσκεκλημένους πού μās τιμούν μέ τήν παρουσία τους σήμερα.

Κατά τήν πανηγυρική αυτή ήμέρα, άπευθύνουμε ειδική δέηση γιά νά επέλθει ειρήνη καί δικαίωση στήν Κύπρο, Μητρίδας Γής τής πλειοψηφίας τών συμπατριωτών μας στήν Μ. Βρετανία, καί άνάθουμε σέ ειδικό μανουάλι κεριά γιά τίς σαρανταπέντε έκκλησίες καί μοναστήρια πού θρίσκονται στούς σκλαβωμένους τόπους μας, άφιερωμένα στόν “Αγιο Γεώργιο.

Χθές, ό Κυπριακός Λαός, σέ δημοψήφισμα άπέρριψε τό τελευταίο σχέδιο πού προτάθηκε γιά





τήν λύση τοῦ προβλήματος, γιατί στήν ἀνάλυσή του ἀποδεικνύεται πῶς μᾶλλον θά ἐσφράγιζε, μεταξύ ἄλλων δεινῶν, μιά de facto ἀναγνώριση τῆς διχοτόμησης τῆς Κύπρου καί διεγράφε τό δικαίωμα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν προσφύγων σέ κλίμα ἀσφάλειας καί ἀτομικῆς ἐλευθερίας.

Συνεχίζουμε λοιπόν ψυχικά γονατιστοί τίς παρακλήσεις μας νά πρεσβεύει ὁ Προστάτης μας "Ἅγιος Γεώργιος ὥστε ὁ Λαός τῆς Κύπρου νά βρεῖ πραγματικά δικαίωση καί τήν κατάλυση τῆς κατάστασης πού ἐπέβαλε ἡ Τουρκική εἰσβολή τοῦ 1974.

Σεβασμιώτατε,

Κάθε φορά πού τοὺς ἐπισκέπτεσθε βρίσκετε τοὺς χώρους μας ἀναστατωμένους. Δέν εἶσθε, ὅμως, ἄπειρος αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἡ ἐνθρόνισή Σας ἔγινε κάτω ἀπό σκαλωσιές καί προσωρινά παραπετάσματα.

Σύν τοῖς ἄλλοις - αὐτό τό "λίγο-λίγο" καί "κατά καιρούς" - μᾶς φουμίζει σάν δραστήριους καί πολυπράγμονες.

Σήμερα ὅμως ἡ Σεβασμιότητά Σας, ὅπως καί πολλοί ἐκλεκτοί μας φίλοι προσκεκλημένοι ἀπό τήν περιφέρεια τοῦ μερίζονος Λονδίνου καί πέραν, μπορείτε νά ἐκτιμήσετε τό ἐπιτελούμενο ἔργο πού ὀλοκληρώνει ἡ τελευταία φάση τῆς ὕστατης προσπάθειάς μας, ἡ συμπλήρωση, δηλαδή, τοῦ Κοινοτικοῦ οἰκοδομικοῦ μας συγκροτήματος μέ τό Σχολεῖο, τήν Κοινοτική Αἵθουσα, τό διαμέρισμα τοῦ ἱερέως, τήν κάπως πλέον εὐρύχωρη Ἐκκλησία - καί ὅλα αὐτά μέ τήν σφραγίδα καί τό στολίδι τοῦ καμπαναριοῦ μας.

Ὁ ἀπόηχός του θά ὑπενθυμίζει τό διηνεκές χρέος μας πρός τήν Ἐκκλησία καί τήν Κοινότητά μας, καί κατ' ἐπέκταση πρός τήν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν μας, τῆς ἀκριτικῆς αὐτῆς ἐπαλξης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στήν περιφέρεια τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς προσπάθειας αὐτῆς συμπίπτει σέ θέμα χρονικῆς τοποθέτησης, μέ



Κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἀπό δεξιά ὁ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γιολλάσης καί ὁ Ἀγγλικανός Ἱερέας James Bates.

τήν συμπλήρωση 40 χρόνων ἀπό τήν ἰδρυσὴ μας, γεγονός τό ὁποῖον, ὅπως ἀναγγέλλουμε, θά ἐορτασθεῖ πανηγυρικά τήν 10ην τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου μέ τήν τέλεση τῶν Ἐγκαινίων ἀπό τήν Σεβασμιότητά Σας.

Εἶναι, λοιπόν, γιά μᾶς, τό ἔτος 2004 εὐλογημένο, γιορταστικό καί χαρμόσυνο.

Σεβασμιώτατε,

Εἰς τό ἐπίκεντρο αὐτῆς τῆς ὀλοκληρωμένης συναισθηματικῆς μας ἀγαλλίασης τοποθετοῦμε τήν δική Σας πνευματική καί πατρική παρουσία. Ἀρχικά ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καί ἀργότερα ὡς Ἐπίσκοπος καί σήμερα ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καί ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς Πρόεδρος τοῦ Κοινοτικοῦ μας Trust ὑπῆρξατε ἐνεργός συντελεστής γιά τήν πρόοδο πού ἐπετεύχθη.

Γι' αὐτό στά ἐπετειακά σημάδια τῆς ὑπαρξης καί τῆς δραστηριότητάς μας πού προανέφερα, αἰσθανόμαστε ζωντανή καί τήν δική σας παρουσία.

Ἡ σημερινή ἡμέρα εἶναι, σύν τοῖς ἄλλοις, γιά τήν Σεβασμιότητά Σας προ-ἐπετειακή, γιατί ἀκριβῶς 45 χρόνια πίσω, στίς 26 Ἀπριλίου τοῦ 1959, ἐχειροτονηθήκατε εἰς πρεσβύτερον εἰς τόν Ἱερό Ναό τῶν Ἀγίων Πάντων ἀπό ὅπου ἄρχισε καί ἡ Διακονία Σας στήν Μ. Βρετανία.

Σᾶς ἀπευθύνουμε, λοιπόν, θερμά καί ἐγκάρδια, τό "Εἰς Πολλά Ἐτη Δέσποτα".

Ὁ κ. Σάββας Παυλίδης, Ἐπιθεωρητής Προϊστάμενος τῆς Κ.Ε.Α. στήν προσφώνησή του παρετήρησε πῶς κάθε φορά πού ἐπισκέπτεται τήν Κοινότητα βλέπει κάτι καινούργιο, ὅπως καί μιά ἀναβαθμισμένη ζωτικότητα καί ἐνθουσιασμό. Ἐφέτος ἡ γιορτή ἔγινε κάτω ἀπό σκαλωσιές καί μέ προσωρινά περιτοιχίσματα, γιατί οἱ ἐργασίες τῆς οἰκοδομῆς τοῦ καμπαναριοῦ καί τῆς ἐπέκτασης τῆς Ἐκκλησίας βρίσκονται ἀκόμα στό τελικό στάδιο τῆς ἀποπεράτωσης τους. Ἡ



"...Καί εἰς Ἐνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν...". Ἀπό ἀριστερά, οἱ ἱερόπαιδες Ἀντώνιος Φυτέογλου καί Γεώργιος Κωνσταντίνου, ἀπαγγέλλουν τό "Σύμβολο τῆς Πίστεως".



καμπάνα και ό μεγάλος μπρούντζινος σταυρός στην κορυφή του καμπαναριού θά φθάσουν από την Ελλάδα σε λίγες μέρες.

Έπεκράτησε όμως μεγάλος ένθουσιασμός και ό συνήθης συνωστισμός μέσα στην Έκκλησία, όπως και ζωηρή γιορταστική ατμόσφαιρα στους γύρω χώρους.

Ό Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ.κ. Γρηγόριος έτέλεσε την Θεία Λειτουργία συμπαραστατούμενος από τον Ίερατικώς Προϊστάμενο Αρχιμανδρίτη Αιμιλιανό Παπαδάκη, τον πρώην Προϊστάμενο Οικονόμο Χαράλαμπο Λέοντα, τον Αρχιμανδρίτη Γεώργιο Καρβούνη και τον διάκονο Σταύρο Σολωμού. Στην πανηγυρική έκδήλωση προσήλθαν αργότερα και ό Αρχιμανδρίτης Ίουστίνος Κεφαλούρος του Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon, και ό Οικονόμος Ανδρέας Πίττας της Κοινότητας Αγίου Νεκταρίου Battersea.

Τόν έορτασμό έτίμησαν μέ την παρουσία τους ό Πρόξενος της Ελλάδος κ. Δημήτριος Πολδάσης, ό Προϊστάμενος Επιθεωρητής της Κυπριακής Εκπαιδευτικής Αποστολής κ. Σάββας Παυλίδης, ή Συντονίστρια Εκπαίδευσης κα. Άγγελική Δεληγιάνη, ό Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Έλληνορθοδόξων Κοινοτήτων κ. Νικόλαος Σκηνίτης, ό Βουλευτής της περιοχής κ. Edward Davey, ό Άγγλικανός ιερέας του All Saints Parish Church, fr. James Bates, Kingston και ό κ. Στέφανος Άλαμπρίτης, Δημοτικός Σύμβουλος του Merton.

Μετά από τη λιτανεία της εικόνας του Αγίου και την άρτοκλασία, ό Πρόεδρος της Κοινότητας κ. Σάββας Καραγιάννης απηύθυνε σύντομο



Στιγμιότυπο από την Παράκληση. Την εικόνα του Αγίου Γεωργίου κρατούν, από δεξιά, ό Γραμματέας της Κοινότητας κ. Αντώνιος Πολυκάρπου και ό κ. Γεώργιος Άντωνίου από τον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Birmingham.

χαιρετισμό και ό Σεβασμιώτατος έκαμε έκκληση στο έκκλησίασμα για μία συνεισφορά στο ταμείο οικοδομής σε δίσκο πού περιφέρθει για τον σκοπό αυτό.

Οι κυρίες της Βοηθητικής Άδελφότητας έτοίμασαν γεύμα στην Αίθουσα δεξιώσεων για τους πολλούς προσκεκλημένους όπως και αναψυκτικά και γλυκά για τό έκκλησίασμα. Συντονίστρια και πρωτεργάτρια, όπως πάντα, ή άκούραστη Πρόεδρος κα. Στέλλα Παπαϊωάννου - στο πόδι από τό πρωϊ μέχρι τό απόγευμα, μαζί μέ τις πολλές και έξαιρετες συνεργάτριές της.

Πολλοί άλλοι έβελοντές, μέ "πρωτομάστορα" και γενναϊόδωρο συνδρομητή τον κ. Θεόδωρο Άγαθαγγέλου, έτοίμασαν τά σουβλάκια και άλλα έδέσματα στον υπαίθριο χώρο πίσω από τό Κοινοτικό κτίριο.

Κατά τη διάρκεια του γεύματος ό π. Αιμιλιανός έκαλωσόρισε όλους τους έπισήμους, οι όποιοι και ανταποκρίθηκαν μέ έπαινετικά λόγια για τό έργο πού έπιτελεί ή Κοινότητα και ιδιαίτερα για την συνεχή πρόοδο πού παρουσιάζει τό Σχολείο.

Την όλη γιορταστική ατμόσφαιρα έπεσφράγισαν τά χορευτικά συγκροτήματα του Σχολείου και της Κοινότητας και στο τέλος έγινε ή κλήρωση του Κοινοτικού λαχείου μέ πολλά και πλούσια δώρα.

Έδιάβασα σε ένα ημερολόγιο του 2004 μέ τίτλο "Όδοιπορικό της Όρθοδοξίας" κάποια άναφορά του Σεφέρη σε φιλοσοφικές σκέψεις του T.S. Eliot τά έξης :

*"Τό παρελθόν και τό παρόν βρίσκονται και τά δύο μέσα στο μέλλον*

*Γιατί τό μέλλον περιέχεται στο παρελθόν".*

*Εύχόμαστε σήμερα όπως τά σημάδια της πορείας μας*

*- Αυτά πού άφησαν όσοι μās άποχαιρέτισαν*

*- Και αυτά πού συνεχίζουμε νά χαράσσουμε σήμερα \**

*άλλα έξασθενημένα σταδιακά από τους παλαιότερους*

*άλλα πιό βαθειά και έντονα από τους νέους σκαπανείς του Ίεροϋ τούτου Λόχου.*

Νά συνεχίσουν νά άποτελούν άναπόσπαστα μέρος του μέλλοντος εις Δόξαν του Πανάγαθου Θεοϋ, εις αιωνίαν μνήμη των άειμνήστων προκατόχων μας και υπέρ υγείας, και σωτηρίας, και ευμερίας, και προκοπής των μελών της Κοινότητάς μας και όλόκληρης της Όμογένειας και των Διπλωματικών μας Αρχών πού μέ πίστη και άφοσίωση και άνοιχτοχεριά συμπαρίστανται και συνδράμουν τό κάθε καλό και εύγενικό, μία Πανομογενειακή προσφορά από την όποιαν άντλει και ή μικρή μας Κοινότητα τό μερίδιό της και για την όποία είμαστε άπείρως εύγνώμονες.

Σάββας Καραγιάννης





# Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Του Αίδεσιμου. Οίκονόμου Ίωσήφ Παλιούρα

## 1. Η ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΥΜΝΩΝ

“Όλοι οί λαοί έχουν τούς θρησκευτικούς τους ύμνους. Οί άνθρωποι επιζητούν νά έκφράσουν τά πρός τόν Θεόν αίτήματά τους μαζί μέ τά ποικίλα συναισθήματα τής ψυχής τους έμέτρως καί έμμελως. Ή έμμετρος προσευχή συναντάται σέ όλους τούς άρχαίους λαούς: “Έλληνες, Ρωμαίους, Έβραίους, καί λοιπούς Άνατολικούς λαούς καί είναι άνώτερη τής πεζής προσευχής. Εϊδικότερα ή Έβραϊκή ποίηση είναι κατ’ έξοχήν θρησκευτική.

Βλέπουμε λοιπόν στήν Καινή Διαθήκη είς τήν διήγησιν “περί του Μυστικού Δείπνου” ύμνήσαντες έξηλθον είς τό όρος τών Έλαιών” (Ματθ. Κατ’ 30). “Επειτα ό Άπόστολος τών Έθνών Παύλος συνιστά στούς Χριστιανούς: “Ο λόγος του Χριστού ένοικειτω έν ύμιν πλουσίως, έν πάσι σοφία διδάσκοντες καί νουθετούντες έαυτούς ψαλμοίς καί ύμνοις καί ώδαίς πνευματικαίς, έν χάριτι άδοντες έν τή καρδίά ήμών τώ (Κολ. Γ’ 16). “Υπό τούς όρους “Ψαλμοίς” καί “Ωδαίς Πνευματικαίς” δηλούνται τρία πράγματα

Μέ τόν όρο Ψαλμοίς δηλούνται οί Ψαλμοί του Δαβίδ. “Υμνος είναι ένα ποιητικό κείμενο μέ χαρακτήρα δοξολογικό (όπως αυτά πού έχουν διασωθεί στά διάφορα βιβλία τής Καινής Διαθήκης) καί Πνευματικές Ωδές είναι άσματα μελισματικού τύπου, δηλαδή θρησκευτικά τραγούδια όπως οί ώδές τής Παλαιάς Διαθήκης. Μπορούμε λοιπόν σίγουρα νά πούμε ότι μέ τούς δύο τελευταίους όρους “Υμνοις καί Ωδαίς Πνευματικαίς” έννοοούνται χριστιανικοί ύμνοι.

Ό Χριστιανισμός γεννήθηκε σέ Έβραϊκό έδαφος καί ήταν έπόμενο νά συμπεριλάβει μεταξύ άλλων καί τούς έν χρήσει θρησκευτικούς ύμνους τών Έβραίων, τούς Ψαλμούς. Μέ τήν πάροδο όμως τών αιώνων δημιουργήθηκαν νέοι ύμνοι μέ άποκορύφωμα τίς μεγαλοπρεπείς συνθέσεις τών Κοντακίων καί Κανόνων. Γιά τήν χρήση τών Ψαλμών του Δαβίδ μάς τό μαρτυρεί ρητά ό Ίερός Χρυσόστομος πού λέει: “Έν εκκλησία καί παννυχίδες, καί πρώτος καί μέσος καί τελευταίος ό Δαβίδ. Έν όρθριναίς ύμνολογίαις, καί πρώτος καί μέσος καί τελευταίος ό Δαβίδ. Έν ταίς οϊκίαις τών παρθένων ίεουργίαί, καί πρώτος καί μέσος καί τελευταίος ό Δαβίδ” (Ρ.Γ. 49, 282).

Στήν Καινή Διαθήκη συναντάμε πολλούς άρχαίους ύμνους. Άπό τούς πλέον γνωστούς είναι :

1. Τό Μεγαλυνάριο τής Θεοτόκου (Λουκ. Α’ 46-55), γνωστό καί ως 9η Ωδή.

2. Ή Προσευχή του Ζαχαρίου (Λουκ. Α’ 68-70) καί

3. Ή Προσευχή του Συμεών (Λουκ. Β’ 29-32).

## 2. ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΤΗΣ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ



Άπό τούς πρώτους Άποστολικούς χρόνους οί Χριστιανοί ψάλλουν χρησιμοποιώντας τούς ψαλμούς του Δαβίδ (οί όποιοι βρίσκονται σέ χρήση μέχρι καί σήμερα) καί σιγά-σιγά άρχίζουν νά συνθέτουν μικρά τροπάρια τά όποια προσθέτουν στή διάρκεια τής Θείας Λατρείας.

Τό Βυζαντινό σύστημα μουσικής προέρχεται από τό άρχαίο Έλληνικό μουσικό σύστημα, τό όποιο διατηρείται κατά τόν 2ο καί 3ο αιώνα καί έγκαταλείπεται στή διάρκεια του 4ου αιώνα. Πάπυρος πού ανακαλύφθηκε τό 1918 στήν Όξύρυγχο τής Αιγύπτου καί περιέχει ύμνο στήν Άγία Τριάδα καταγεγραμμένο στήν άρχαία παρασημαντική, άποδεικνύει τήν χρήση του άρχαιοελληνικού συστήματος στήν άποτύπωση τών πρώτων χριστιανικών ύμνων. (Πρός πληροφορία αυτόν τόν ύμνο μελώδησε ό “Άρχων Πρωτοψάλτης του Οίκουμενικού Θρόνου Λυκοϋργος Άγγελόπουλος καί τόν παρουσίασε γιά πρώτη φορά στήν Έλληνική Βασιλική τής Ραβέννας στήν Ίταλία μπροστά στον Ποντίφικα τής Ρώμης τό 1990 μαζί μέ τήν Έλληνική βυζαντινή Χορωδία του καί ύπάρχει ήχογραφημένος σέ ψηφιακό δίσκο άκτίνας).

Οί τέσσερις πρώτοι αιώνες χαρακτηρίζονται άκόμη από τήν διαμόρφωση δύο ειδών Ψαλμωδίας κατ’ άντιφωνίαν καί καθ’ ύπακοήν, καθώς καί από τήν άναβάθμιση τής θέσης τών Ίεροψαλτών στή Θεία Λειτουργία, στούς όποιους ή τοπική Σύνοδος τής Λαοδικείας άναθέτει άποκλειστικά τήν έκτέλεση τών ύμνων γιά νά μήν παρεμβάλλονται, από τούς παρευρισκομένους στήν εκκλησία, μουσικά μορφώματα πού δέν έχουν σχέση μέ τήν Λατρεία.

Ή δεύτερη περίοδος τής δημιουργίας καί εξέλιξης τής Βυζαντινής μουσικής άρχίζει μετά τήν ίδρυση τής Κωνσταντινούπολης καί τήν καθιέρωση του Χριστιανισμού σάν έπίσημης θρησκείας τής αύτοκρατορίας.

Ή προσπάθεια πολλών αϊρέσεων νά



προσελκύσουν πιστούς χρησιμοποιώντας πολυποικίλες μελωδίες κατά τη διάρκεια της λειτουργίας, αποτελούν σοβαρό λόγο της περαιτέρω ανάπτυξης της μελωδίας στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιαστική Ὑμνογραφία.

**Οἱ αἰῶνες τῆς δεύτερης περιόδου** (5ος, 6ος καί 7ος μ.Χ.) χαρακτηρίζονται ἀπό μία ἔκρηξη δημιουργίας ἐκπληκτικῶν ὕμνων, γιά τήν καταγραφή καί ἀποτύπωση τῶν ὁποίων χρησιμοποιεῖται ἕνα εἶδος ἐκφωνητικῆς σημειογραφίας βασισμένο στούς τόνους καί στά πνεύματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας.

**Τήν ἀρχή τῆς τρίτης περιόδου** (8ος - 9ος αἰώνας μ.Χ.) καθορίζει τό ἔργο τοῦ Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ (676-756) τό ὁποῖο, ἐκτός τῶν μουσικῶν συνθέσεων, ἀφορᾷ τήν συστηματοποίηση τῶν ἤχων πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν ἐκκλησιαστική μουσική καί τήν δημιουργία ἐνός νέου τρόπου σημειογραφίας.

Μέχρι τότε οἱ Βυζαντινοί γιά τήν Θεία Λατρεία ἀλλά καί γιά τήν μουσική στήν καθημερινή τους ζωή χρησιμοποιοῦσαν πολλοῦς ἤχους πού ἀνήκουν σέ διάφορα μουσικά γένη<sup>2</sup>. Ἐχουν, ὅμως, ἤδη ἀρχίσει νά ξεχωρίζουν, γιά τήν σύνθεση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, τέσσερις κύριοι ἤχοι καί τέσσερις πλάγιοι. Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει τό πρῶτο βιβλίο γιά τήν θεωρία τῶν ὀκτώ ἤχων καί παράλληλα συνθέτει τήν “Ὀκτῶχο” πού ἀποτελεῖται ἀπό ὕμνους βασισμένους καί στούς ὀκτώ ἤχους, σάν παράδειγμα Ἐκκλησιαστικῆς Μελοποιίας καί Ὑμνωδίας. Ἐπιπλέον ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καθιερώνει μιά ἀναλυτικότερη γραφή, τήν καλούμενη ἀγκιστροειδῆ.

Ἄλλοι σπουδαῖοι δημιουργοί αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι ὁ Κοσμᾶς ὁ Μελωδός, οἱ Γραπτοί Θεόδωρος καί Θεοφάνης, ὁ Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος, ὁ Λέων ὁ Σοφός, ὁ Ἰωάννης ὁ Γλυκύς, ἡ Κασσιανή ἡ Ὑμνογράφος, ὁ Ἰωάννης ὁ Πλουσιαιδινός, ὁ Μιχαήλ ὁ Ψελλός καί ἄλλοι.

**Ἡ τέταρτη περίοδος** (11ος αἰώνας μέχρι τήν ἄλωση τῆς Πόλης 1453) σηματοδοτεῖται ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἰωάννη Κουκουζέλη. Θεωρεῖται ἡ ἐποχή τῶν μεγάλων Μαϊστῶρων, τῶν μεγάλων μουουργῶν καί εἶναι περίοδος μεγάλης ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Ἐδῶ ἐπιτελεῖται σπουδαῖο ἔργο στήν ἔρευνα, στήν ἀναδιάρθρωση καί στόν πλουτισμό τῆς θεωρίας ἀλλά καί τῆς σημειογραφίας τῆς μουσικῆς. Ἄλλοι σπουδαῖοι δημιουργοί αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι ὁ Νικηφόρος ὁ Ἡθικός, ὁ Κορώνης ὁ Ξένος, ὁ Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, ὁ Μανουήλ Βρυέννιος καί ὁ Μανουήλ Δούκας ὁ Χρυσάφης, τοῦ ὁποῖου ἡ δημιουργία συνεχίζεται καί μετά τήν ἄλωση, στήν Κρήτη, στήν Σπάρτη καί στήν Σερβία.

**Μετά τήν ἄλωση** ἡ ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς εἰσέρχεται σέ μιά νέα περίοδο τήν Μεταβυζαντινή. Ἡ περίοδος αὐτή χωρίζεται σέ δύο μέρη. Τό πρῶτο (1453-1814) περιλαμβάνει

τούς αἰῶνες κατά τούς ὁποίους ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλης ἐκτός ἀπό Ὀρησκευτικός ἡγέτης ἀναγνωρίζεται ἀπό τούς Ὀθωμανούς καί σάν Ἐθνάρχης. Ἐδῶ τά πράγματα δυσκολεύουν, ἀλλά καί σέ αὐτή τήν περίοδο γίνονται προσπάθειες κυρίως γιά ἀνάλυση καί ἀπλούστευση τῆς παλιάς σημειογραφίας. Κυριότεροι ἐκπρόσωποι ἐδῶ εἶναι ὁ Βαλάσιος Ἰερέας, νομοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου, ὁ ὁποῖος μέ τό ἔργο του κατευθύνει τούς μετέπειτα μελοποιούς σέ μιά περαιτέρω ἀναλυτική γραφή τῆς μουσικῆς. Ἐπίσης σημαντικό ἔργο γιά τήν ἐποχή αὐτή προσφέρει καί ὁ Πέτρος ὁ Πελοποννήσιος. Μέσα στά λίγα χρόνια τῆς ζωῆς του (πέθανε μόλις 36 ἐτῶν) μεταγράψει, σέ ἐξελιγμένη καί εὐκολότερη γραφή, πολύ μεγάλο ἀριθμό μελωδιῶν καί συνθέσεων πού διαφορετικά θά εἶχαν χαθεῖ γιατί πολλά κομμάτια μουσικῆς ψάλλονται “κατά παράδοση” χωρίς νά γράφονται ἀναλυτικά οἱ μελωδικές τους γραμμές.

Ἄλλοι δάσκαλοι, θεωρητικοί ἐρευνητές καί συνθέτες αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι ὁ Πέτρος ὁ Μπερεκέτης, ὁ Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης, ὁ Πέτρος ὁ Βυζάντιος, ὁ Μανουήλ ὁ Πρωτοψάλτης καί ὁ Γεώργιος ὁ Κρῆς. **Τό 1814 ἕως τό 1818** ὁ Χρύσανθος ἀπό τή Μάδιτο, ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος Δυρραχίου, ὁ Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης καί ὁ Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ συνεργάζονται γιά τήν σύνταξη τῆς νέας - τελειῶς ἀναλυτικῆς - σημειογραφίας πού ἰσχύει καί σήμερα. Αὐτή ἡ γραφή σηματοδοτεῖ καί τήν δεύτερη μεταβυζαντινὴ περίοδο.

Ἀπό τό 1814 μέχρι καί σήμερα θά μπορούσαμε νά ἀναφέρουμε τά ὀνόματα μερικῶν ἀπό τούς μελωδούς, Πρωτοψάλτες καί Θεωρητικούς, πού εἶναι: Θεόδωρος ὁ Φωκαεύς, Γεώργιος Ραιδεστίνος, Γεώργιος Βιολάκης, Ἰάκωβος Ναυπλιώτης, Κωνσταντῖνος Ψάχος, Σίμων Καράς, Κωνσταντῖνος Πρίγγος, Χρύσανθος Θεοδοσόπουλος καί ἀκόμη ἐν ζωῇ τούς Ἀθανάσιο Καραμάνη, Χαρίλαο Ταλιαδῶρο καί Ἀβραάμ Εὐθυμιάδη.

### 3. Η ΚΑΘΑΥΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

“Ἡ μουσική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι τό ἔνδυμα τοῦ Ὁρθόδοξου Ὑμνου, τοῦ λόγου τῆς Θείας Λατρείας. Ὅπως ὁ Θεῖος Λόγος μέ τή σάρκωσή Του ἔλαβε ἀνθρώπινη φύση ἐκ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἔτσι καί ὁ Θεολογικός λόγος τῆς Ὁρθόδοξης λατρείας φέρει τό δικό του ἱστορικό ἔνδυμα, τήν λατρευτική μουσική, ἡ ὁποία ἀναπόσπαστα συνδέεται μέ αὐτόν. Λόγος καί μέλος στήν Ὁρθόδοξη λατρεία ἔχουν ἀπόλυτη ἐνότητα καί ἀπό ἄκουσμα καί λάλημα μεταποιοῦνται σέ προσευχή τοῦ λατρεύοντος τόν Θεόν ὀρθοδόξου πληρώματος”.<sup>3</sup>

Οἱ παλαιοί χαρακτήρισαν τήν μουσική “εἰδησιν μέλους καί τῶν περὶ τό μέλος συμβαινόντων.” Τό



μέλος μέ τήν σειρά του διακρίνεται σέ :

1. Φωνητικό (*έφόσον έκτελείται μέ φωνή*) καί
2. Όργανικό (*έφόσον έκτελείται μέ μουσικά όργανα*).

Τό φωνητικό μέλος, συνδυασμένο μέ τό λόγο (ποιητικό κείμενο), δίνει τό άσμα, ή τό τραγούδι, τό όποιο διακρίνεται σέ :

1. Όρθηκευτικό άσμα (*ψαλμοί, ύμνοι καί τροπάρια*) καί
2. Κοσμικό ή Λαϊκό (*Δημοτικό*) άσμα.

Μέ τόν όρο Βυζαντινή Μουσική (*ή καλύτερα Έλληνική Μουσική*) όνομάζουμε τήν κατά παράδοση μουσική τέχνη, ένα ιδιαίτερο καί ολοκληρωμένο σύστημα άπόδοσης καί εξέτασης του μέλους (μελωδίας), σύμφωνα μέ ήχους, γένη καί χρώς. Όνομάστηκε “Βυζαντινή Μουσική” έπειδή άρχισε νά άναπτύσσεται στά χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, μετά τήν έπικράτηση του Χριστιανισμού. Η Βυζαντινή Μουσική έχει δικό της γραφικό σύστημα (σημειογραφία - παρασημαντική), τό όποιο γνώρισε διαδοχικά στάδια εξέλιξης, έως τήν σημερινή “αναλυτική” γραφή.

#### 4. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΡΟΠΑΡΙΩΝ ΣΤΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Τά τροπάρια μέ τόν ήχο τους τό καθένα έξυμνούν σημαντικά γεγονότα της ζωής του Κυρίου, της Παναγίας μας, των άλλων Αγίων καί γενικά της πίστης μας καί εξαίρουν τήν κεντρική σημασία καί θέση πού έχει ή κάθε έορτή στην ζωή καί τήν λατρεία των πιστών της Έκκλησίας μας.

Τά τροπάρια τόσο των Κυριακών όσο καί των έορτών άναφέρονται εις τά έορταζόμενα Θεία καί δίνουν μέ τρόπο καί σέ τόνο ποιητικό καί τερπνό τήν έρμηνεία καί τήν Θεία διδασκαλία των γεγονότων.

Κυρίως τά τροπάρια των Δεσποτικών έορτών, αλλά καί γενικά όλα τά τροπάρια αλλά καί τά ιδιόμελα Δοξαστικά του Έσπερινου καί των αΐνων του Όρθρου, τά Καθίσματα, οι Κανόνες, κυρίως του Πάσχα, της Άνάληψης καί της Πεντηκοστής, υπερέχουν γιά τήν :

1. Θεολογική τους έμβρίθεια,
2. τό δογματικό τους ύψος,
3. τόν πανηγυρικό τους τόνο, αλλά καί
4. τήν πνευματική τους βαθύτητα καί έξαρση.

Οί Ύμνοι των έορτών μας είναι άπαράμιλλοι σέ θεολογικό περιεχόμενα, ποιητική άξια, άφθαστο λυρισμό, χάρη καί τερπνότητα, προσόντα μέ τά όποια έξυμνούνται τά Θεία της Τριαδικής Εοθότητας πρόσωπα μαζί μέ τά σωτήρια καί ένδοξα γεγονότα της Γέννησης, της Άνάστασης, της Πεντηκοστής, αλλά καί των διαφόρων Αγίων μετά των βίων των.

Έξαγιαζεται καί αποπνευματίζεται, σκιρτά καί χαίρεται, άγαλλιά καί εύφραίνεται καί μέ τους Αγγέλους συγχορεύει ή ψυχή του Χριστιανού,

όταν μέ αυτά δοξολογεί τόν έν Άγίοις έπαναπαυόμενον καί δοξολογούμενον Θεόν.

Πλοϋτος μέγας καί θησαυρός άνεκτίμητος είναι οι ποιητικές αυτές συνθέσεις καί δοξολογίες πού υπάρχουν, κατ’ άποκλειστικότητα θά μπορούσα νά πώ, στην Όρθόδοξη Έκκλησία μας, καί μέ τίς όποιες ή μέσα άπό τίς όποιες διδάσκεται ό νέος μας, αλλά καί ό κάθε πιστός, τήν θεία της άγίας του Όρθηκείας διδαχή καί έμπνέεται τήν άρετή, καί προσεύχεται, έν πνεύματι καί αληθεία, ύμνων καί δοξολογών, τόν Θεόν καί Σωτήρα του ό εύλαβής Όρθόδοξος Νέος Χριστιανός.

Η πατρώα μας Βυζαντινή Μουσική έρχεται τώρα, ως θεραπευτική του λόγου, νά έρμηνεύσει καί νά άποδώσει καλύτερα αυτά πού άνά τούς αιώνες πρόσφεραν μέ τό ποιητικό τους τάλαντο οι διάφοροι Ύμνογράφοι, καί έξύμνησαν καί έμελώδησαν, καί μέ όλη τους τήν ψυχή έδοξολόγησαν τόν επί γής Γεννηθέντα, Σταυρωθέντα, καί Ταφέντα καί έκ νεκρών Άναστάντα Σωτήρα Χριστόν.

Οί ιεροί Ύμνογράφοι - Ύμνωδοί<sup>5</sup> καί Μελωδοί<sup>6</sup> - Μελωποιοί, συνέθεσαν υπέροχους καί θεσπέσιους ύμνους, πανηγυρικούς ύμνους καί έμπλούτισαν τήν Αγία μας Έκκλησία μέ τόν άπαράμιλλο θησαυρό των Θείων Ασματών, καί μέ μελίρρυτο ποιητικό τρόπο καί μέ συντομία καί ακρίβεια θαυμαστή προσέφεραν τά βαθύτερα δόγματα καί ύψηλότερα νοήματα στον πιστό Χριστιανό, ώστε νά θαυμάζουν ήμέτεροι καί ξένοι τόν άσύγκριτο αυτό πνευματικό καί ύμνογραφικό θησαυρό της Όρθόδοξης Έκκλησίας μας.

#### 5. Η ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Έδω θά ήθελα νά κάνω καί μιά μικρή άναφορά στην παρουσία καί στο έργο της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς μας Αρχιεπισκοπής, της όποιας είμαι ιδρυτικό μέλος καί διευθύνω άπό τό 1986. “Ένας παλαιός ύμνος πρός τόν διδάσκαλον άναφέρει τά έξης : “Ο θέλων μουσικήν μαθεΐν καί θέλων έπαινεΐσθαι, θέλει πολλές ύπομονάς, θέλει πολλές ήμέρας, τιμήν πρός τόν διδάσκαλον, δουκάτα εις τάς χείρας, τότε νά μάθη ό μαθητής καί τέλειος νά γίνη”.

Η σχολή μας, όμως, ή όποία καί φιλοξενεί 80-100 μαθητές κάθε χρόνο, προσφέρει τά μαθήματά της έντελώς δωρεάν καί αυτό χάρη στην άγάπη, τό ένδιαφέρον καί τόν ζήλο πού έπιδεικνύει ό προκαθήμενος της Ιεράς μας Αρχιεπισκοπής Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας κ.κ. Γρηγόριος.

Στή Σχολή φοιτούν μικροί μαθητές άπό ήλικίας 10 έτών καί ένήλικες άνεξαρτήτου ήλικίας. Η σχολή είναι άνοικτή καί στά δύο φύλα καί προσφέρει τήν έκμάθηση της πατρώας μας Βυζαντινής Μουσικής παράλληλα μέ τήν



εύρωπαϊκή μουσική, τό δημοτικό τραγούδι καί τήν Λειτουργική καί τό Τυπικό καθώς καί τά μαθήματα τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας.

Κύριος σκοπός τῆς Σχολῆς εἶναι ἡ πλήρωση τῶν Ἀναλογίων, ἐνῶ παράλληλα μποροῦν οἱ σπουδαστές νά ἐφοδιαστοῦν μέ πτυχίο Ἱεροψάλτη καί καθηγητή Βυζαντινῆς Μουσικῆς μέ τό ὅποιο μπορεῖ κανεῖς νά διδάξει στή δημόσια ἐκπαίδευση καί ὄχι μόνο.

## 6. ΠΑΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΙΕΡΟΨΑΛΤΗ

\* “Γλυκύς ὁ ὕπνος φαίνεται τῆς νυκτός, ἀλλ’ εὖ ἴσθι, ὡς οὐδέν γλυκύτερον τῆς ψαλμωδίας” (Ἰωάννης ὁ Νηστευτής).

\* “Ἰστάμενος τῷ Ναῷ πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μή βλέπειν ὧδε κακεῖσε καί περιεργάζεσθαι τούς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἴσταιται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλά σεαυτῷ μόνῳ καί τῇ ψαλμωδίᾳ καί ταῖς ἀμαρτίαις σου πρόσεχε” (Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος).

\* “Ἐν παντί καιρῷ, μάλιστα δέ ὅταν παριστάμεθα εἰς δέσιν καί ψαλμωδίαν Θεοῦ, αἰθεροβατεῖν χρῆ τῷ φρονήματι καί τοῖς ἱερωτάτοις νοήμασι, καί μηδεμίαν μνήμην ποιεῖσθαι παντός αἰσθητοῦ πράγματος” (Νεῖλος ὁ Ἀσκητής).

\* “Ὁφείλομεν ὃν τρόπον οἱ ἄγγελοι μετά πολλοῦ τρόμου παρεστώτες ἐκτελοῦσι τήν ὑμνολογίαν τῷ κτίσαντι οὕτω καί ἡμεῖς ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ παρίστασθαι” (Εφραίμ ὁ Σῦρος).

## 7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Σερβίων καί Κοζάνης κυρός Διονύσιος μουσικολογίωτατος, γράφει στήν Ὁρθησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια: “Γενικῶς τό λειτουργικό ἄσμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καλεῖται Βυζαντινὴ Μουσική. Ὁ ὅρος οὗτος δηλοῖ ὅτι ἡ μουσική αὐτή εἶναι κληρονομία εἰς τούς νεωτέρους λαούς ἀπό τοῦ Βυζαντίου καί νοεῖται δι’ αὐτοῦ, ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστική αὐτή τέχνη οὐ μόνον ἱστορικῶς συνδέεται πρός τό Βυζάντιον ἀλλ’ ὅτι καί τά στοιχεῖα αὐτῆς εἶναι Βυζαντινά”.

Σέ ὅλες τίς λατρευτικές συνάξεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας δεσπόζουσα θέση κατέχει ἡ Ὑμνογραφία, ἡ ὁποία μέ τό λόγο καί τό μέλος προσφέρει στόν πιστό τό Θεολογικό λόγο τῆς Ἐκκλησίας, “τό δόγμα”, ὡς βιωμένη ἀλήθεια, ὡς καρπὸ ἐμπειρίας ἀγίας ζωῆς, ὡς ὁδηγὸ στήν πορεία γιὰ τήν ἔνωση μέ τόν Θεό, τή “Θέωση”, δηλ. οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι ἀποτελοῦν, κατά τό χαρακτηρισμό ἑνός σύγχρονου κληρικοῦ ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, “τά δοχεῖα τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, ἡ ὁποία διὰ μέσου αὐτῶν βρίσκει ἄμεση πρόσβαση στίς καρδιές τῶν πιστῶν γιατί γράφουν καί μελωδοῦν οἱ Πατέρες, βάπτοντας τόν κάλαμον στά νάματα τῆς πίστεώς τους καί στά δάκρυα τῆς μετάνοιάς τους”.

## ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. **Παρασημαντική** καλεῖται τό σύστημα γραφῆς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Ἀποτελεῖται ἀπό σημεῖα ἄφωνα ἢ φωνητικά, ἄχρονα ἢ ἐγχρονα τά ὁποῖα καθοδηγοῦν στήν ἐκτέλεση τοῦ μουσικοῦ κειμένου. Ἡ παρασημαντική ἔχει ἱστορία μακραίωνη μέ περιόδους ξεχωριστές, ἐξέλιξης καί διαφοροποίησης τῶν συστημάτων τῶν σημείων. Θεωρεῖται ὅτι ἀρχίζει μέ τόν Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό (676-756).

2. **Μουσικό Γένος** εἶναι ὁμάδα ἀπό ἤχους πού δένονται μεταξύ τους ἀπό ὀρισμένα κοινά στοιχεῖα. Τό γένος καθορίζεται ἀπό τή διαφορά τῶν διαστημάτων τῶν τετραχόρδων. Τά γένη στή Βυζαντινὴ Μουσική εἶναι τό Διατονικό, τό Χρωματικό καί τό Ἐναρμόνιο.

3. **Γεώργιος Μαρίνης**, εἰσαγωγικό σημείωμα στό βιβλίο τοῦ Γιώργου Κωνσταντίνου “Θεωρία καί Πράξη τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

4. **Δεσποτική Ἑορτή** καλεῖται ἡ ἑορτή πού εἶναι ἀφιερωμένη στό πρόσωπο Δεσπότη Χριστοῦ, π.χ. Γέννηση, Ἀνάσταση κ.ἄ.

5. **Ὑμνογράφος ἢ Ὑμνωδός** καλεῖται κυρίως ὁ στιχουργός ἑνός Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑμνου, σέ ἀντιπαράθεση μέ τόν Μελωδό. Κατά τούς πρώτους αἰῶνες τῆς Χριστιανικῆς Λατρείας ἡ μουσική πού χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τήν Λειτουργία ἦταν ὑποτυπώδης ἢ προερχόταν ἀπό γνωστές μελωδίες στίς ὁποῖες ἀλλάζαν τούς στίχους, δίνοντας λατρευτικό περιεχόμενο. Ἀπό τήν ἐποχὴ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ (τέλη 5ου μ.Χ. αἰῶνα) καί μετά ὁ ρόλος τοῦ Ὑμνωδοῦ καί Μελωποιοῦ σχεδόν ταυτίζεται γιὰ νά διαχωριστεῖ κάπως περισσότερο ἀργότερα, τήν ἐποχὴ τῶν μεγάλων μουσικῶν, συνθετῶν, Μαϊστῶρων τῆς μουσικῆς, ὅπως ὁ Ἰωάννης Κουκουζέλης, ὁ Νικηφόρος ὁ Ἠθικός, ὁ Κορώνης ὁ Ξένος κ.ἄ.

6. **Μελωδός ἢ μελοποιός** εἶναι ὁ συνθέτης πού μελοποιεῖ, γράφει τή μουσική, πάνω στοὺς στίχους ἑνός Ὑμνου. Σέ ἄλλη περίπτωση εἶναι ὁ συνθέτης μιᾶς μελωδίας πάνω στήν ὁποία γράφονται οἱ στίχοι. Στήν Βυζαντινὴ μουσικὴ οἱ στίχοι εἶναι ἀλληλένδετοι μέ τήν μελωδίᾳ ἑνός τροπαρίου, ἔτσι τίς περισσότερες φορές οἱ μελωδοὶ εἶναι συνθέτες καί στιχουργοὶ ἑνός Ἐκκλησιαστικοῦ ἁσματος, ἑνός Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑμνου.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Φραγκόπουλος Ἀθανάσιος  
ΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ, ἔκδοσις ΣΩΤΗΡ, 1975
2. Κωνσταντίνου Μαρία ΛΕΞΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, 1996
3. Κωνσταντίνου Γεώργιος ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Ἀθήνα 1990
4. Παπαχρόνης Γιάννης ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, Κατερίνη 1990
5. Κωνσταντινίδης Ἰωάννης ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ Ὁρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 1981
6. Ὁρθησκευτικὴ καί Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια



# ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΚΥΚΚΩΤΗΣ (1905-1972)

του Χάρη Μεττῆ

(Υ' μέρος)

Ο Ἱερόθεος Κυκκώτης, καί πρό ἀλλά κυρίως μετά τῶν ὄντως ἀπότομη, ἀλλά ὄχι κι ἐντελῶς ἀδικαιολόγητη, παύση του ὡς διακόνου τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἶχεν ἐπιδοθεῖ λίαν ἐπιτυχῶς στήν ἱδρυση τοῦ βιβλιοπωλείου “Ζήνων”, τό ὁποῖο καί τοῦ ἀπέφερε ἀρκετό κέρδος, ὥστε νά μήν ἔχει πλεόν ἀνάγκη τοῦ γλίσχρου μισθοῦ πού ἔπαιρνε ὡς διάκονος. Ἐπίσης ἡ ἐπιτυχία τοῦ γνωστοῦ λεξικοῦ του (Ἀγγλοελληνικοῦ καί Ἑλληνοαγγλικοῦ) εἶχε ἀνεβάσει πολύ τήν ἐκτίμηση πού ἔτρεφαν γι’ αὐτόν οἱ Ἀγγλοι, ἀλλά καί πολλοί ἀπό τούς συμπατριῶτες του. Ὅμως οἱ γνωστές φιλελεύθερες ἀπόψεις του ὅσον ἀφορᾶ τά πολιτικά πράγματα στήν Ἑλλάδα (ἀργότερα δέ καί στήν Κύπρο) ἦταν φυσικό νά ἐπισύρουν τήν προσοχή τῶν Ἑλληνικῶν Διπλωματικῶν Ἀρχῶν, οἱ ὁποῖες - δυστυχῶς - σπάνια ἔπαυσαν ν’ ἀποτελοῦν φερέφωνα τοῦ ἐκάστοτε κυβερνῶντος Κόμματος τῆς Ἑλλάδας ἀντί νά ἐκπροσωποῦν, στό ἔξωτερικό, ἀποκλειστικά τά γενικώτερα καί ὑπερκομματικά συμφέροντα τῆς Πατρίδας. “Ἐτσι τό βιβλιοπωλεῖο “Ζήνων” ἀπετέλεσε, σύν τοῖς ἄλλοις, καί κέντρο τοῦ ΕΑΜ καί τῶν συνοδοιπόρων του, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ἀδελφός τοῦ Ἱεροθέου, ὁ Εὐδωρος Ἰωαννίδης ἡ Δῶρος Ἀλαστος ὑπῆρξε ὄχι μόνο ὁ ἰδρυτής τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Κυπρίων Ἀγγλίας, ἀλλά στή διάρκεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου εἶχε μεταβεῖ καί “στό βουνό” μέ τίς ὁμάδες τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη, διεύθυνε δέ γιά ἀρκετόν καιρό καί τό κομμουνιστικό ἔντυπο “Βῆμα” τοῦ Λονδίνου πού εἶχε ἱδρύσει ὁ Εὐάνθης Νικολαΐδης.

Κομμουνιστής, βέβαια, ὁ Ἱερόθεος δέν ὑπῆρξε, οὔτε καί τοῦ ἐπέτρεπε ἡ ἰδιοσυγκρασία του νά ὑπαχθεῖ σέ ὁποιαδήποτε ὁλοκληρωτικοῦ περιεχομένου Ὁργάνωση. Ὅμως ἡ ἐμφανής συνεργασία του μέ τά φιλοκομμουνιστικά δεδομένα τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδας, ἡ ὁποία ἀγωνιζότανε τότε ἀπεγνωσμένα νά μήν ὑπαχθεῖ στή συνεχῶς διευρυνόμενη Σοβιετική αὐτοκρατορία, ἦταν ἀναμενόμενο πῶς θά ἐπέσυρε ὄχι μόνο τήν προσοχή, ἀλλά καί τήν ἀντίδραση τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας καί κατ’ ἐπέκταση καί τῆς ἡγεσίας τῆς Ἑλλαδικῆς Κοινότητος πού ζοῦσε τότε στό Λονδίνο καί ἤλεγχε - ὅπως πάντοτε - καί τά τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἀλλωστε ἡ κατάσταση αὐτή δέν ἄλλαξε καί ἀργότερα, ἐπὶ Ἀθηναγόρα Κοκκινάκη, στή διάρκεια τῆς δικτατορίας τῆς Χούντας, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια.

Ὁ Προϊστάμενος, μάλιστα, τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας στή διάρκεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου, μετέπειτα Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας καί ἀργότερα τιτουλάριος Μητροπολίτης Χριστουπόλεως Ἰάκωβος Βίρβος, ὑπῆρξε φανατικός πολέμιος τοῦ Κομμουνισμοῦ (ὅπως εἴκοσι τόσα χρόνια ἀργότερα ὁ Ἀθηναγόρας Κοκκινάκης), ἀλλά καί τοῦ Ἱεροθέου Κυκκώτη, τόν ὁποῖο μάλιστα καί παρουσίαζε πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις σάν κρυπτοκομμουνιστή. Μόνο δέ ὅσοι ἔχουν ζήσει στήν Ἀγγλία, στή διάρκεια τοῦ λεγόμενου ψυχροῦ πολέμου, μποροῦν νά κατανοήσουν τό μαυροπινάκισμα τόσο τοῦ ἴδιου τοῦ Ἱεροθέου Κυκκώτη ὅσο καί τοῦ βιβλιοπωλείου του ἀπό ὅλους ἐκείνους - Ἑλλαδίτες καί Ἑλληνοκυπρίους - πού καταπολεμοῦσαν κάθε τι τό κομμουνιστικό ἢ φιλοκομμουνιστικό.

Καί ἔρχεται στήν Ἀγγλία ὡς νέος Μητροπολίτης Θυατείρων ὁ Ἀθηναγόρας Κοκκινάκης στά τέλη τοῦ 1963, μετά τόν θάνατο τοῦ ὁμώνυμου τοῦ Ἀθηναγόρα Καβάδα, τόν ὁποῖο ἐπηρεάζε πολύ ὁ Ἰάκωβος Βίρβος, ὁ ὁποῖος μάλιστα καί πίστευε ἀκράδαντα πῶς θά ἐκλεγόταν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ὡς διάδοχος τοῦ Καβάδα. Αὐτό δέν ἐγίνε, καί ὁ Ἰάκωβος Βίρβος, ἐπικουρούμενος ἀπό τόν Ἀρχιμανδρίτη καί ἀργότερα Ἐπίσκοπο Μιλητουπόλεως Τιμόθεο Κασιγίαννη καί τούς κύκλους τῶν ἐφοπλιστῶν τοῦ Σίτυ τοῦ Λονδίνου καί τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐξαπέλυσε τότε ἕναν ἀπηνῆ καί πολύ ἀντιεκκλησιαστικό πόλεμο ἐναντίον τοῦ νέου Μητροπολίτη, ὥστε νά τόν προβληματίσει σοβαρά ἂν ὄντως θά ἔπρεπε νά ἀποδεχθεῖ τήν ἐκλογή του καί νά ἀναλάβει τά ἡνία τῆς Μητροπόλεως Θυατείρων. Τόν πλαισίωσαν, ὅμως, τότε καί τοῦ συμπαραστάθηκαν μ’ ἐνθουσιασμό, μέ ζήλο, ἀλλά καί μέ “ἀντιβιβρικό μένος” ὅλοι, ὅσοι εἶχαν κατά καιρούς θεωρήσει ἑαυτούς καί τίς πεποιθήσεις τους στόχους ἐπίθεσης ἢ καί παραγνώρισης ἀπό μέρους τόσο τοῦ ἴδιου τοῦ Βίρβου ὅσο καί τοῦ περιβάλλοντός του. Ἐνας δέ ἀπό τούς πρώτους πού ἐξεδήλωσαν τήν προθυμία νά συνεργαστοῦν μέ τόν νέο Μητροπολίτη ὑπῆρξε καί ὁ Ἱερόθεος Κυκκώτης.

Ὁ δέ Ἀθηναγόρας Κοκκινάκης, ὁ ὁποῖος ἔμοιαζε τότε σάν “πνιγόμενος πού πιάνεται ἀπό τά μαλλιά του γιά νά σωθεῖ” θεώρησε σκόπιμο νά χειροτονήσει τόν διάκονο Ἱερόθεο Κυκκώτη σέ Πρεβύτερο καί νά τόν προχειρίσει ταυτόχρονα καί σέ Ἀρχιμανδρίτη, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό πιο κάτω χειροτονητήριο γράμμα μέ ἡμερομηνία



10 Σεπτεμβρίου 1964. Ἡ χειροτονία, μάλιστα, αὐτὴ ἐγένετο πρὸς πλήρη ἐκπληξη τοῦ ἴδιου τοῦ χειροτονηθέντος, ὅπως μοῦ διηγοῦνται ὅσοι μετέσχαν στὸ πρῶτο Ἱερατικὸ Συνέδριο τοῦ Κλήρου τῆς Μητροπόλεως Θυατείρων στὴν πόλη τοῦ Manchester Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πιδὶ κάτω εὐχαριστήρια ἐπιστολὴ τοῦ Ἱερόθεου Κυκκώτη πρὸς τὸν Ἀθηναγόρα, μὲ ἡμερομηνία 12 Σεπτεμβρίου 1964.

Ἡ χειρονομία αὐτὴ τοῦ Ἀθηναγόρα νὰ χειροτονῇσιν τὸν Ἱερόθεο Κυκκώτη σὲ Πρεσβύτερο καὶ ταυτόχρονα νὰ τὸν προχειρίσιν σὲ Ἀρχιμανδρίτη ὑπῆρξε - ὅπως ἀπέδειξαν στὴν συνέχεια τὰ πράγματα - καὶ βεβιασμένη καὶ λανθασμένη. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὁ Ἱερόθεος Κυκκώτης δὲν ὑπῆρξε ποτέ διατεθειμένος νὰ ἐνταχθεῖ - πολὺ δὲ περισσότερο νὰ ὑποταχθεῖ - σὲ ἓνα αὐστηρά συγκεντρωτικὸ σύστημα, ὅπου νὰ ὑπάρχει Ἀρχὴ στὴν ὁποία ὀφείλει νὰ ἔχει ἀπόλυτη ὑποταγή. Τοῦτο μάλιστα ἔπρεπε νὰ τὸ γνωρίζει καλὰ ὁ Ἀθηναγόρας, ἀφοῦ τὸν Κυκκώτη δὲν τὸν εἶχαν παύσει ἀπὸ τὴν Ἀγία Σοφία χωρὶς λόγο, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε συστρατευθεῖ, ἰδεολογικά, μὲ κύκλους δεδηλωμένα ἀντιεκκλησιαστικούς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἐνῶ δὲ τὰ πράγματα ἔβαιναν ὁμαλὰ μεταξύ Ἀθηναγόρα καὶ Κυκκώτη, τὸ ὅλο σκηνικὸ τῆς συνεργασίας τους ἔρχονται ν' ἀνατρέψουν δυὸ "ἐξεκκλησιαστικά"- τουλάχιστο γιὰ τὴ Μητρόπολη Θυατείρων - γεγονότα, ἡ Χούντα στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ νέα πολιτικὴ κατάσταση στὴν Κύπρο, τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς ὁποίας ἤλεγχε ὁ Σπύρος Κυπριανοῦ, παλαιὸς πολέμιος τῶν "φιλοκομμουνιστικῶν" δραστηριοτήτων τοῦ Κυκκώτη.

Τὰ πράγματα χειροτέρεψαν ἀκόμη περισσότερο μετὰ τὴν Τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο καὶ τὸ ψυχολογικὰ - ἂν ὄχι καὶ ἱστορικὰ - δικαιολογημένο μένος τῶν Ἑλληνοκυπρίων ἐναντίον παντός τοῦ Ἑλλαδικοῦ, μὲ πρωταγωνιστές, τότε, στὴν ἐναντίον τοῦ γνωστοῦ γιὰ τὰ ἀντικομμουνιστικά του αἰσθήματα Ἀθηναγόρα, τοὺς κομμουνιστές, τὸν ὁποῖο οὔτε λίγο οὔτε πολὺ εἶχαν συνταυτίσει μὲ τὴν Χούντα! Μαζί τους καὶ ὁ Ἱερόθεος Κυκκώτης, ὁ ὁποῖος ὅμως, πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, καὶ ἀντιληφθεὶς προφανῶς τὸ ἄδικο τῶν εἰς βάρος τοῦ Ἀθηναγόρα κατηγοριῶν - ὅταν μάλιστα φανατικώτατοι πιά κατήγοροι τοῦ Ἀθηναγόρα ἦταν ἄνθρωποι, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε παλιὰ διαφωνήσιν καὶ τοὺς εἶχε κόψει καὶ τὴν καλημέρα ὁ Κυκκώτης, ἀλλὰ καὶ ἡ γνωστὴ ἀνεξικακία τοῦ Ἀθηναγόρα, ἐπέστρεψε στὸν Ἱερόθεο νὰ "μαλακώσει" κάπως καὶ μάλιστα σὲ βαθμὸ πού στὴ διαθήκη του ν' ἀφήσιν καὶ κάτι ἀπὸ τὰ ἐπιπλα τοῦ διαμερίσματός του στὸν Ἀθηναγόρα!

Πιὸ κάτω δημοσιεύουμε μερικὰ χαρακτη-

ριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Κυκκώτη "Δρόμος μετ' ἐμποδίων" (1971), στὰ ὁποῖα μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ παρακολουθήσιν καὶ τὸ ὕφος του ὡς συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμφανῆ προσπάθειά του νὰ παρουσιάσιν τὸν ἑαυτὸ του ὡς ἓνα εἶδος ἀλάνθαστου ἀνθρώπου. Ἄν ὅμως ἀντιπαραβάλουμε τὰ γραφόμενά του ὄχι μόνον μὲ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσα ὁ ἴδιος γράφει στὸ ἄλλο του αὐτοβιογραφικὸ βιβλίον "Ἐξ Ἀνατολῶν" (1968) θά βροῦμε πάρα πολλές ἀνακρίβειες, τίς ὁποῖες ἀποδίδουμε συγκαταβατικὰ ἐμεῖς πού γνωρίσαμε προσωπικά καὶ τὸν ἴδιο ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐναντίον τῶν ὁποίων καταφέρεται εἴτε ἔμμεσα εἴτε κυρίως ἄμεσα, σὲ ἀδυναμία τῆς μνήμης καὶ στὴν ψυχολογικὴ του διάθεση νὰ περιαυτολογεῖ καὶ νὰ φαντάζεται πράγματα πού θά ἤθελε νὰ γίνουν, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο δὲν ἔγιναν :

"Εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖο [Ζήνων] ἔγιναν πολλὰ καὶ σπουδαῖα συναντήσεις πολιτικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως, αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς ὁποίας οὔτε ἐγράφησαν οὔτε ἐλέχθησαν ποτέ. Ὅταν μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν σύρραξιν εἰς τὰς Ἀθήνας πέντε ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ἦλθαν εἰς τὸ Λονδίνον διὰ νὰ διαφωτίσουν τὴν κοινὴν γνώμην διὰ τὴν κατάστασιν, εἶναι εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον πού συνήντησαν διαφόρους βουλευτὰς καὶ δημοσιογράφους καὶ ἓνα μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων, ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ὅλοι σχεδὸν τοὺς συνεβούλευσαν ὅτι πρέπει νὰ λάβουν μέρος εἰς τὰς ἐκλογὰς πού ἐπρόκειτο νὰ διεξαχθοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων..." (σελ. 80).

"Ἡ ζωὴ μου εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν [Λονδίνου] δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος. [...] πολλὰς φορές ἤκουσα νὰ ὑβρίζουν τοὺς Κυπρίους μὲ τὰς χειροτέρας λέξεις. Πολλοὶ μοῦ ἔστρεφαν τὰ νῶτα καὶ διάφοροι φίλοι καὶ προφορικῶς καὶ διὰ τοῦ τηλεφώνου μὲ ἐπληροφοροῦσαν ὅτι καὶ ὁ ἕτερος τῶν ἱερέων ἐχρησιμοποιοῖ ἀνοίκειον γλώσσαν ἐναντίον μου εἰς τὰ διάφορα σαλόνια. Ἐπίσης διέκρινα ὅτι ἐνῶ εἰς τὰ διάφορα Μυστήρια, γάμους, κηδεῖες, βαπτίσεις κ.λ.π. ἐνῶ εἰς ὅλους ἔστελλαν φιλοδωρήματα, εἰς ἐμέ ὄχι. Τό εἶπα εἰς τὸν [Μητροπολίτην] Γερμανόν ὁ ὁποῖος ἔκαμεν ἔρευναν καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι πολλάκις οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἔστελλαν καὶ εἰς ἐμέ φιλοδωρήματα τὸ ὁποῖον δὲν μοῦ παρεδίδετο [...]. Ἠρώτησα καὶ τότε καὶ ἀργότερα διατί ἡ τὸση ἀντιπάθεια καὶ τὸ μῖσος τοῦ Ἀδελφάτου καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐναντίον τῶν Κυπρίων καὶ δὲν ἔλαβα ποτέ ἱκανοποιητικὴν, εἰλικρινὴ καὶ ἀξιοπρεπῆ ἀπαίτησιν. Τό ἴδιο συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς κάπως ὀλιγώτερον βαθμόν. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ κανεὶς τὴν ἡμέραν τῆς λειτουργίας τοῦ Πατριάρχου [Ἀθηναγόρα] ὅτι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Ἐπίτροποι τοῦ Ναοῦ μαζί μὲ τὸν [Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων] Ἀθηναγόραν [Κοκκινάκην] ἐμοίρασαν τὰ εἰσιτήρια μετὰ τῶν



καί δέν ἄφησαν Κυπρίους παρά ἐλάχιστους νά εἰσελθουν. Τό πρᾶγμα ἀκόμη σχολιάζεται.” (σσ. 67-69).

“Συχνά, ἰδίᾳ κατά τās μεγάλας ἐορτάς συνέβαινον ἐπεισόδια μεταξύ Ἑλληνίδων καί Κυπρίων γυναικῶν καί αἱ πρῶται ὠμίλουν πρὸς τās Κυπρίας μέ τέτοιον βάνauson καί ἀναιδῆ τρόπον πού ἤγειραν πραγματικά αἰσθήματα ἀντιπαθείας καί μίσους. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τήν Μεγάλην Παρασκευήν τοῦ 1945 μία Κυπρία ἐνεσφηνώθη εἰς ἓνα στασίδι εἰς τήν Ἀγίαν Σοφίαν τό ὅποιον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκκλησίας Καλβοκορέσσης εἶχε κρατήσῃ διὰ μίαν κυρίαν φιλικῆς του οἰκογενείας, καί ἐπειδὴ ἡ Κυπρία ἤρνετο νά ἐγκαταλείψῃ τό στασίδι, ὁ Καλβοκορέσσης εἰσηλθεν εἰς τό ἱερόν βῆμα νά ζητήσῃ τήν βοήθειαν τοῦ προϊσταμένου τοῦ ναοῦ [Ἰακώβου Βίρβου] διὰ νά τήν ἐκτοπίσῃ. Ὁ Προϊστάμενος διὰ νά ἱκανοποιήσῃ τόν Πρόεδρον ἤρχισε νά ἐκδύεται διὰ νά ἐξέλθῃ καί ἀναγκάσῃ τήν Κυπρίαν νά ἐγκαταλείψῃ τό στασίδι. Διεμαρτυρήθη ἄμέσως φωνακτά εἰς τόν Μητροπολίτην Γερμανόν, ὁ ὁποῖος ἐπετίμησε τόν προϊστάμενον καί τοῦ ἀπηγόρευσε νά ἐξέλθῃ. Καί ὁ προϊστάμενος μέ ἠπειλῆσε χριστιανικῶτα “θά μοῦ τό πληρώσεις αὐτό.....” (σελ. 69).

“Τά πράγματα τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐξηκολούθουν δι’ ἐμέ κατά τόν ἴδιον τρόπον ὁπότε τήν 1ην Δεκεμβρίου 1947 ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς μοῦ ἐνεχείρισε δικηγορικόν γράμμα διὰ τοῦ ὁποῖου μοῦ ἔδιδεν ἑνός μηνός προειδοποίησιν νά ἐγκαταλείψω τόν Ναόν. Εἰς τήν ἐπιστολήν ἡ Ἐπιτροπή μέ ἡυχαρίστησε θερμῶς διὰ τās ὑπηρεσίας μου καί ἐδήλωνεν ὅτι κατά τά 8 1/2 ἔτη τῆς διακονίας μου δέν παρέλειψα ποτέ τό καθῆκον μου. Δέν γνωρίζω ἄλλην περίπτωσιν παύσεως Κληρικοῦ διότι ἔπραττεν εὐσυνειδήτως τό καθῆκον μου. [...] Τήν 1ην Ἰανουαρίου 1948 δύο ἀστυνομικοί μέ πολιτικήν ἐνδυμασίαν μέ ἐπεσκέφθησαν εἰς τό σπίτι μου πολύ πρῶτ’ καί μέ εἰδοποίησαν ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας μέ θεωροῦν ἀνεπιθύμητον εἰς τόν ναόν τους. Ἐδήλωσα ὅτι δέν εἶχα οὔτε σκοπόν οὔτε ἐπιθυμίαν νά πράξω τοῦτο, δηλαδή νά μεταβῶ εἰς τόν ναόν τους. Ἀργότερα ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ προϊστάμενος [Ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος Βίρβος] διέδωσε ὅτι ὑπῆρχε τάχα κίνδυνος νά κάμω διαμαρτυρίαν μέ ἄλλους Κυπρίους διὰ τήν παραίτησίν μου καί ὅτι ἐπρόλαβε τό κακόν...” (σ. 70). “Ἐπιθυμῶ ἀκόμη νά προσθέσω ὅτι πολλά δεκάδες Κυπρίων καί πρὸ τοῦ πολέμου καί διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἐτάφησαν ἄνευ κηδείας, διότι δέν εἶχαν συγγενεῖς ἢ φίλους νά φροντίσουν, οὐδεῖς δέ Κύπριος ἐτάφη εἰς Ἑλληνικόν νεκροταφεῖον ἔστω καί ἂν εἶχε χρήματα νά ἀγοράσῃ τάφον.” (σ. 72).

“Ἦρχισαν τότε [μετά τό τέλος τοῦ Β’ Παγκοσμίου Πολέμου] νά ἐπανεκδίδωνται τά λαϊκά περιοδικά καί τά μυθιστορήματα εἰς τήν Ἑλλάδα καί διάφοροι πράκτορες μοῦ προσέφεραν νά τοὺς ἀντιπροσωπεύσω, πρᾶγμα τό ὅποιον καί ἔκαμα. Εἶναι δέ τότε πού ἀντιμετώπισα νέαν κατηγορίαν ἀπό τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἀγίας Σοφίας καί ἀργότερα [μετά τό 1948] ἀπό μερικοὺς στενοκέφαλους τῶν Ἀγίων Πάντων [Λονδίνου] ὅτι εἰσάγω καί διαθέτω πορνογραφικά περιοδικά. Πολλάκις κυρίες καί κορίτσια τῆς Παροικίας μοῦ κατήγγειλαν πρόσωπα, τά ὅποια μέ σοβαρότητα ὑπεστήριζαν τήν γνώμην αὐτήν καί πάντοτε ἀνεκάλυπτα ὅτι πίσω ἀπὸ τās διαδόσεις αὐτάς ἦσαν ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου. Συνέλεγον δηλαδή διάφορες κοπέλλες, κυρίως ὑπηρετρίες ὕστερα ἀπὸ διαταγὰς τῶν κυριῶν των διὰ νά τās κατηχήσουν πιστά εἰς τά τῆς Ἀμώμου ἡμῶν Πίστεως! μέ πρῶτον ἄρθρον πίστεως φυσικά ὅτι θά πρέπει νά ὑπακούουν τυφλά στοὺς κυρίως των, καί τās ἐδηλητηρίαζαν μέ τήν ἰδέαν ὅτι τά λαϊκά μυθιστορήματα καί περιοδικά ἦσαν πορνογραφικά καί ὅποτε τά διαβάσουν θά τιμωρηθοῦν ἀπὸ τόν Θεόν [...].” Οἱ Ἑλλαδίται τῆς Ἀγγλίας γενικά ἠγνόησαν τό βιβλιοπωλεῖον ὅταν ἀντελήφθησαν ὅτι μέ συκοφαντίες καί ψιθύρους δέν κατῴρθωσαν νά τό καταστρέψουν” [σ. 74].

[Μέ τίς πρῶτες Ἑλληνικές ἐπιτυχίες τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν στήν Ἀλβανία] ἡ Ἑλλάς ἐγίνε σύμβολον ἀντιστάσεως καί οἱ Ἕλληνες τοῦ Σίτυ, πού κατά τήν γνώμην μου ἦταν οἱ χειρότεροι Ἕλληνες τοῦ κόσμου, ἐκτός βέβαια ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἤρχισαν νά ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι Ἕλληνες [...]. Ἡ Ἑλλάδα λοιπόν, μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καί τῶν τάχα Ἑλλήνων, ἤρχισε νά γίνεται χώρα σεβαστή καί μαζί μέ αὐτήν ἤρχισε νά γίνεται σεβαστή καί ἡ Ἑλληνική γλῶσσα...” (σσ. 51-52).

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ  
ΧΕΙΡΟΤΟΝΕΙ ΤΟΝ ΔΙΑΚΟΝΟΝ ΙΕΡΟΘΕΟΝ  
ΚΥΚΚΩΤΗΝ ΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ  
ΠΡΟΧΕΙΡΙΖΕΙ ΑΜΕΣΩΣ ΕΙΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΝ.**

ΤΟΙΣ ΔΕ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙ ΔΗΛΟΝ ΠΟΙΟΥΜΕΘΑ

Κατά τήν δοθεῖσαν τοῖς Ἐπισκόποις Ἀποστολικήν Ἐντολήν, ἡ ταπεινότης, ἡμῶν, κεχειροτόνηκεν τόν Ἱερολογιώτατον Διάκονον **ΙΕΡΟΘΕΟΝ ΚΥΚΚΩΤΗΝ**, ὡς τέλειον τῇ ἡλικίᾳ, τῇ τε θύραθεν καί κατά Χριστόν παιδείᾳ κατηρτισμένον, εἰς Πρεσβύτερον τῇ ἐπικλήσει τοῦ Παναγίου καί Τελετουργικοῦ Πνεύματος, ἐν τῇ κατά Μαγγεστρίαν τῆς Ἀγγλίας Ἱερᾷ Ἑλληνορθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ “Εὐαγγελισμοῦ”, ἐν συλλειτουργῶν τῶν Ἱερέων, Μελῶν τοῦ ἐκείσε συνελθόντος πρώτου Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας, τῇ δεκάτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ



έννεακοσιοστοῦ τετάρτου καί ἑξηκοστοῦ  
Σωτηρίου ἔτους.

Τοῦτον τόν Πρεσβύτερον Ἱερόθεον  
προεχειρίσαμεν εἰς Ἀρχιμανδρίτην καί ἄδειαν  
διδόαμεν τελεῖν τὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ  
Πρεσβυτέρου λειτουργικά καθήκοντα, τῇ ἀδείᾳ  
μέν τοι τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιαστικῶν  
Ἀρχῶν, φέρειν τε Σταυρόν ἐπὶ στήθους,  
ἐπιγονάτιον καί ἐπανοκαλύμναχον.

Ἐφ' ᾧ καί ἀποφαινόμεθα τόν εἰρημμένον  
Πρεσβύτερον Ἱερόθεον Κυκκώτην, εἶναι καί  
λέγεσθαι καί παρὰ πάντων γινώσκεσθαι  
Ἀρχιμανδρίτην τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως  
Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας,  
προτιμώμενον ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις  
συνωδᾷ τῷ διακριτικῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου  
τίτλῳ.

Ἐγένετο ἐν Λονδίῳ, τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου  
1964.

Ὁ Μητροπολίτης  
Ἀθηναγόρας Μητροπολίτης  
Θυατείρων & Μ. Βρετανίας

Telephone 6 Denmark Street  
TEMple Bar 2522 London, W.C.2.

'ZENO'  
BOOKSELLERS &  
PUBLISHERS  
(CLASSICAL & MODERN GREEK)

Ἐν Λονδίῳ τῇ 14ῃ/9/64.

Τῷ Σεβ. Μητροπ. Θυατείρων,  
Ἐνταῦθα.

Σεβασμιώτατε,

Μόλις  
ἀνέκυψα ἀπὸ τὴν  
Πνευματικὴν  
σύγχισιν πού  
ὑπέστην ἐκ τῆς  
αἰφνιδιαστικῆς  
ἀποφάσεώς σας  
νά μέ προαγάγετε  
εἰς Πρεσβύτερον.  
Ὁμολογῶ ὅτι ἦτο  
τόλμη ἀπὸ  
μέρους μου νά  
ἀποδεχθῶ, ἀλλά  
πρὸς τοῦτο μέ  
παρώθησεν ἡ  
πραγματικὴ ἡ  
ἀγάπη σας τὴν  
ὁποίαν  
ἔξεδηλώσατε



(Ἀπὸ ἀριστερά), Ὁ Διάκονος Ἱερόθεος Κυκκώτης, καί οἱ Φιλοπόμην  
Ζωγόπουλος, Σπύρος Μόσχος, Στέφανος Βαλιάνος καὶ Περικλῆς  
Χαντζής, ὅλοι τακτικοὶ πελάτες τοῦ βιβλιοπωλείου "ΖΗΝΩΝ".

τόσον ἐμφανῶς καί ἐνώπιον τόσων ἀνωτέρων  
Πνευματικῶς Ἀδελφῶν.

Σὰς εὐχαριστῶ θερμῶς καί εὐχομαι ὑγείαν καί  
εὐτυχίαν πρὸς Ὑμᾶς καί τὴν οἰκογένειαν Ὑμῶν.

Μετά βαθυτάτου Σεβασμοῦ,

Ι. Κυκκώτης.

Υ.Γ. Ἐσωκλείστως εὐρίσκετε ἐπιταγὴν ἐκ £5.-  
ὡς πρώτην δόσιν τὰς ὁποίας δύνασθε νά  
χρησιμοποιήσετε κατὰ βούλησιν ἄνευ ἀναφορᾶς  
τοῦ ὀνόματός μου.

Telephone 6 Denmark Street  
TEMple Bar 2522 London, W.C.2.

'ZENO'  
BOOKSELLERS &  
PUBLISHERS  
(CLASSICAL & MODERN GREEK)

Ἐν Λονδίῳ τῇ 14/9/1964.

Ἀγαπητέ μου Ἀρχιμανδρίτα,

Γράφω νά σᾶς εὐχαριστήσω θερμῶς διὰ τὴν  
προσωπικὴν σας συμπαράστασιν καί τὴν ἀγάπην  
τὴν ὁποίαν ἐδείξατε δι' ἐμέ τόσον κατὰ τὴν  
χειροτονίαν μου ὅσον καί κατὰ τὰς πρό καί μετὰ  
συζητήσεις.

Ἐπιθυμῶ νά σᾶς εἶπω ὅτι θά εἶναι διὰ τὴν  
μέλλουσιν σταδιοδρομίαν μου παρήγορον τό  
γεγονός ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων προσφίλων  
Ἀδελφῶν εἶχετε γίνεαι συμμέτοχος τῶν ἰδιαιτέρων  
μου συγκινήσεων.

Σὰς διαβεβαίω περὶ τῶν ἀμοιβαίων μου  
αἰσθημάτων, καί σᾶς εὐχομαι προσωπικὴν ὑγείαν  
καί εὐτυχίαν.

Μέ ἀγάπην,

Ι. Κυκκώτης.

Σημ.: Δέν  
ἀναφέρεται ἐδῶ  
τό ὄνομα τοῦ  
παράληπτη,  
πιθανόν ὅμως νά  
εἶχε σταλεῖ πρὸς  
τόν τότε  
Ἀρχιμανδρίτη καί  
νῦν Ἀρχιεπίσκοπο  
Θυατείρων  
Γρηγόριο, τόν  
ὁποῖον ὁ  
Ἀθηναγόρας εἶχε  
ἐπιλέξει ὡς  
Πρωτοσύγκελλό  
του.

(Συνεχίζεται)



# ENCYCLICALS

## PATRIARCHAL PROCLAMATION ON HOLY PASCHA

Protocol No. 247

**B**rother concelebrants and pious, God-loving children of the Church,

Christ is Risen!

As we greet you, dear beloved, with this Paschal exclamation, we reminisce about the philanthropic action of our Lord Jesus Christ, the Logos of God, through Whom everything was created, to offer life to mankind. We also think of the cruel pursuit of the devil, and of the people who have been misled by the devil, having become his instruments in trying to deprive humankind of the great and sacred gift of life.

The sacred gift of life is intended by God to bring joy. The mouth of the Myrrh bearers was filled with joy as they cried, "Christ is Risen", says the sacred hymnist. Ever since, thousands of people cry, "Christ is Risen" and the hearts of innumerable devout Christians fill with joy in repeating the announcement "Christ is Risen", for all of us value life as one of God's greatest gifts to humanity. It is a valuable gift through which we can enjoy all of the other divine gifts, for without the gift of life we cannot have any awareness of the other gifts God offered to us.

The source of life and joy is Christ, beloved brothers and children, and He invites u all to become participants of His divine gifts. He does invite not only us, the Orthodox Christians, but also very single person. Every human being is invited to partake in the fullness of a joyful life. God created human beings so that they might live joyfully; He intended for us to constitute adornments of the material and spiritual universe. He gave each person the opportunity to enjoy all creation; that would become possible, of course, if people showed respect for one another, and, moreover, if they loved God and the other beings. The observance of this commandment leads to a harmonious society of people, which is surrounded by the whole creation, in service of humanity, and is based on freedom, which is the foundation of love. Our feeling of this love, which is based on our free will, reveals the ineffable beauty of the face of the Lord, the most desired one, as the holy Church Fathers say, and, also, the face of the beloved human person. The human face reflects and depicts the divine and supreme beauty of God's face, for it was created in His image and likeness.

The faithful Christian, and every human being, must himself feel the opportunity to experience and cherish life, and recognize this right in all others, as well. Unfortunately, though, the devil hated human life and turned murderous, and implanted the idea of homicide in the human race. The devil persuaded Cain in killing his brother and becoming the first fratricide. Since then, many fellow human beings hate, by imitation of the devil, the life of others. As a result, throughout the history of humankind, myriads of human beings have been deprived of the blessing of life and joy, due to murderous and invidious acts committed by other human beings. This goes on until today.

But, Christ, was risen to offer us life and abundance of life. Therefore, it is incoceivable for a

Christian or anyone else who loves his own life and respects God, to want or commit a murder or to cause pain to others. The killing of people, and moreover the indiscriminate killing of innocent people, non-participating in war conflicts, is an inhuman, concernable and non-heroic act. Likewise every selfish act that causes pain to some people in order to satisfy others is also condemnable.

As has always been the case, this year's celebration of the Resurrection of Christ follows the same predicament; it is clouded by a multitude of grave incidents. We hear about many group homicides and other hurtful acts committed by people against people. Christ, Who is the Way and the Resurrection and Life and Who lived an earthly life of doing good and healing, shows to all people the way of love and giving, of justice and respect of life and joy of others, as the single way, which leads humanity to true joy and fullness of life. Christ resisted His persecution and death through forgiveness, love, good deeds, sacrifice and resurrection. He proved that the power of evil, despite its fierce aspiration to kill the leader of life, failed. And He persuades us that in our days the powers of evil will be again by the greater power of love, which is the only way leading to resurrection.

Thus, brothers and children in the Lord, we should not fear in the face of evil that seems to prevail. At the end, our Risen Lord Jesus Christ will be the victorious winner along with the people who believe in His resurrection. But our win will not be against our fellow human beings, but against evil, for we Christians want all people to partake in this victory so that none will be defeated by evil or lose the earthly, and most importantly, the eternal life.

Thus, we greet all of you, beloved, with the Paschal greeting "Christ is Risen", and pray that you will travel the road of Holy Pascha in the joy of Resurrection. We pray also that through your pious life you will contribute to the propagation of the spirit of altruism and will inspire others to respect the life and the joy of their fellow human beings, so that good will prevail over evil and the leader of life, our Risen Lord Jesus Christ, will reign in your hearts. Amen.

Holy Pascha 2004.



**OF HIS EMINENCE  
ARCHBISHOP GREGORIOS  
ON THE HOLY PASCHA**

*"This, like a culmination, is the revered festival of Pascha and these the mysteries of Christians concerning the resurrection of the dead and everlasting life we celebrate." (Chrysostomos).*

**M**y dear Orthodox Christians and beloved children in the Risen Christ. Once again we celebrate in a fitting manner and with festive joys the great and unique events that were unfolded in the Holy City of Jerusalem some two thousand years ago. These events are the Passion and radiant Resurrection of our Lord Jesus Christ, after His sojourn for three days in Hades.

These events, moreover, which the Evangelists describe in their sacred texts with such sincerity and detail, lyricism and joy, took place to immortalise for all time the mystery of our salvation and to declare for all



time God's love and compassion, which in a marvellous way and beyond all thought God revealed to the world and gave to Humanity and the whole Creation, so that coming generations might recount the riches of his grace, as the Apostle Paul characteristically declares, "But God, who is rich in mercy, because of the great love he had for us, even when we were dead in our transgressions, brought us to life Christ, raised us up with him, and seated us with him in the heavens in Christ Jesus." (Ephesians 2:4-6).

This is God's rich love for the human race that we Christians from East and West, from North and South, celebrate together this year with much joy and sacred hope and confidence in Christ, dead and risen. All these days, from the beginning of Great Lent until the Holy and Great Week of Christ's Sufferings look forward to the joy and hope of the Resurrection, proclaim the event of humanity's salvation and remind us that humanity is God's child and was created to become heir to the Kingdom of Heaven. And, despite its fall and disobedience, despite its tendency to sin from its youth, humanity remains the epicentre, the object and the recipient of God's love, which since the foundation of the world has been demonstrated in different ways for humanity's salvation and return to the Kingdom of God. That humanity is a likeness of the Kingdom of God" (Gregory of Nyssa, On the Creation of Humanity). That he might manifest this love God the Father sacrificed His Only Son and Word, Who for our sake became a curse and a redeeming sacrifice.

This is also why the holy Evangelists give an extensive account in their sacred texts of Christ's sacrifice and more generally the whole divine economy. They point out the fact that Christ, the God-man, as a true 'servant' and as "God's beloved Son", is led to the cross "like a lamb to slaughter", to offer Himself as an unblemished sacrifice and to become a "ransom for many" since He was to bring to a conclusion His unique divine mission, in accordance with God's eternal design. "But now in Christ Jesus you who once were far off have been brought near by the blood of Christ." (Ephesians 2:13). This sacrifice was accomplished on Golgotha and constitutes the cornerstone of the joy and blessed hope of Christians and the whole of humanity. "By your Cross you destroyed the curse of the tree; by your burial you slew the might of death; by your Rising you enlightened the human race." (Sticheron of Vespers of Pascha).

With the Sufferings and Resurrection of our Lord Jesus Christ humans are freed from the ancestral sin, God confirms their adoption and renews the covenant of His love for the human race, making us immortal and heirs His Kingdom. Christ affirms, "Amen, amen, I say to you, whoever hears my word and believes in the one who sent me has eternal life and is not coming to judgement, but has passed from death to life." (John 5:24).

The events we celebrate during these holy days are sacred and holy, saving and source of joy, immortality and peace. They are basic elements of human existence, which always seeks joy and hope, because it is by means of them that the unique worth and sacredness of life is emphasised. They constitute the epicentre of the whole world's joy, because Christ's Resurrection is the beginning of "new life". We have been established on the rock of the faith and become partakers of "a new drink" and sharers at the blessed Table of the Heavenly Father, "Christ, the heavenly and divine Bread, entertained

the whole world at his table. Come then, lovers of Christ, with mouths of clay but pure hearts let us receive with faith the Passover that is sacrificed and offered among us". (Ode 9, Canon at Compline of Holy Wednesday). The Orthodox Church, in particular, has grasped this spirit and this profound truth, which these Holy Days in a unique way until the climax of the radiant Resurrection of Christ and his victory over death and everlasting corruption.

This is the reason why during these Holy Days, we celebrate, honour commemorate and glorify these events with marvellous and inspired hymns, because they constitute the essence of festive joy and faith of the Saviour Christ, Who suffered, was buried and rose again for our own salvation, peace and sanctification. This means that we should take part thoughtfully in the sacred services of these days, meditate on the sacred texts, honour and remain faithful to the tradition of the Church, prepare in soul and body to receive the immaculate Mysteries, pardon ourselves and others, love and work hard for peace with our own and with our enemies and with Christ, Who died and rose again, because it is He who proclaimed peace, forgiveness and forbearance towards our enemies. He invites us, moreover, to be inspired by His divine and human example, because only then do we become heralds and followers of this universal Message of salvation, only then do we really share in the Passion and Resurrection of our Lord Jesus Christ, taste and live the joy of the Apostles and the Myrr bearers, who first lived this Mystery and met Him after He had risen from the dead.

Especially in these times in which we live, with the great common, economic, political and other problems by which humanity is confronted, we have need of the message and spirit of the Resurrection. Only by preserving this sacred heritage and assurance of God's love and victory of good over evil, will communities and Nations be able to be reconciled, to co-operate and work for solidarity and mutual respect. In this way they will be renewed, progress, advance and create a civilisation based on the great values which the Gospel of Christ's Resurrection proclaims.

With these holy expectations and washed by the dazzling light of our Master Christ's rising from the dead, we sing with the hymnwriter, "The day of Resurrection; let us be radiant for the festival, and let us embrace one another. Let us say, brethren, even to those that hate us, 'Let us forgive all things on the Resurrection', and so let us cry, 'Christ has risen from the dead: by death he has trampled on death, and to those in the graves given live'." (Doxastikon of Paschal Matins).

To him belong glory and kingship and infinite mercy to the ages. Amen.

Easter 2004.



## OF HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS ON THE GREEK REVOLUTION OF 1821

*"Our war against the Turks, far from relying on certain demagogic origins and revolutionary aims of a part of the whole Hellenic Nation, it is a national war, a sacred war, a war whose only cause is the recovery of the rights of our personal freedom, our property and honour." [ 'Provisional Constitution, Epidavros, 1822, Year 1 of Independence' ].*

My dear Fellow Workers in the Lord's Vineyard,



**T**his year once again, as every year, the Hellenes throughout the world rightly celebrate with festivity and magnificence the greatest event in Hellenic History - the Revolution of 1821 and liberation from the long and harsh yoke of the Ottoman occupation of the Hellenic lands which had lasted for nearly five hundred years. An event which led Hellenism to the creation - granted in a restricted form - of a pure Hellenic State founded on the two eternal pillars, the millennial tradition of Hellenic culture and Orthodox Christianity, as this had been defined by the holy Gospel, the Ecumenical Councils and the great Fathers of the Church. This is why our Nation also linked the Annunciation of the Mother of God with the Revolution in order to begin its struggle for the Freedom of its Fatherland under her protection. That is to say it linked the faith with freedom and justice.

In the "Provisional Constitution" that was voted on at the National Assembly of Epidavros on 1 January 1822 it was categorically declared that the sole and exclusive aim of the war which the Hellenes had declared on their conquerors was to secure - for the Hellenes who were then enslaved - the rights of personal freedom, property and honour, the very ones that in contemporary international terminology we define and adjudge to be "human rights".

That is to say they did not pursue, nor did they take revenge, nor too did they exterminate in cold blood the intrusive conqueror, but in order to drive him from their own territories and to acquire the great gift of God, their personal and political freedom. This is why, moreover, as a signal message of that epic and - for the enslaved Hellenes - so unequal Struggle was from the beginning to the end of the Revolution "Freedom or Death".

The Hellenic Revolution of 1821 had embraced the entirety of Hellenism to the four points of the compass. It was not, moreover, a fortuitous happening that that tragic warrior of Freedom, Alexander Ypsilantis, a general of the then all-powerful Russian Empire, had undertaken its beginning - ignoring both glories and riches and honours - since he was to lead his own people, the Hellenes, to complete Freedom without limits or compromises.

Likewise, we should not forget the inestimable contribution to the preparation for the Struggle - spiritual and moral - of Rigas Pheraios, the protomartyr of the National Rebirth, and of the Philiki Etaireia, with its protagonists, Nikolaos Skouphas, Athanasios Tsakalof and Emmanuel Xanthos. All of them, but also the pleiad of the original core of their fellow workers, were Hellenes of the Diaspora, who preferred to fall in the fires of war on behalf of their brothers for Freedom, rather than remain inactive spectators in the offices of their businesses and professions.

Nevertheless, the Great Hellenic Revolution of 1821 was not limited only to them, but extended to the depth and breadth, with Adamantios Koraes and Ioannis Kapodistrias, and the merchants and sailors who lived either on the Hellenic islands or in the countries of Europe, and also all those who had placed at the service of the national objectives of the Hellenes their fortunes and education, and the influence that they exercised over the leaders for the foreign powers, as well as their own personal safety and lives.

Third and in essence increasingly indispensable to the final success of the Struggle was, surely, the Hellenic People who lived mainly in the Peloponnesus and Mainland Greece, the Aegean islands and those of the Ionian Sea, with motive power and leadership the mountain chieftains, the captains of cargo ships, the leading men of the villages and cities, and the united link of all those individualistic bands and conditions in whatever way, the Hellenic Orthodox Church in all its three grades of Priesthood.

And this is because - in accordance with the impartial and generally accepted verdict of history - Hellenism in its entirety managed to survive, ethnically and culturally, throughout the duration of the of its five hundred years of slavery thanks to its Church, in whose bosom it found not only protection and refuge, but also those enlightened Leaders who counselled and guided it and, with their willing self-sacrifice on the altar of the holy Faith and of Freedom, continually gave an example to the enslaved to prefer imprisonment, humiliation, degradation and even death itself rather than to betray what was sacred and holy to the nation and to their faith in Christ and Orthodoxy.

The examples of the Clergy, the lay Leaders, and the Hellenic People then struggling for its Freedom teach us the great lesson that we must all hand on to the younger generations: It is only by struggles, sacrifices, self-confidence, by our fervour of heart and our unflinching tenacity to the enduring values and principles, well-tried over the multi-millennial History of the Hellenic Nation, that we can aim high and create - by our own abilities and skills - great works and examples for our descendents to imitate. It is precisely this message that we invite all of you - Priests, Teachers, Parents, Leaders of the Communities, Societies and Organisations of the Greek Orthodox Community in the United Kingdom - to pass on continually and uninterruptedly to our children and young people.

Especially today, when the question of Cyprus is at one of the most critical junctures of its history, the message of the struggle and self-sacrifice of the Fighters of 1821 and 1955 should be prominent in all the festive and celebratory manifestations which we organise to honour those heroic fighters and leaders who led the Nation to its liberation, just as we should emphasise the necessity to imitate their achievements.

We invite you all to be present at both the Doxologies and General Memorial Services - which will take place in our churches on the Sundays, 21 or 28 March 2004, and at the festivities that the various Societies and Educational Missions are organising. Also in the Schools there will be particular school festivities, when the teachers will have the opportunity to explain to the children the educational significance which the national anniversaries and in particular those of 25 March 1821 and 1 April 1955 have for the younger generations of Hellenes.

We pray that all of you may pass through what is left of the Stadium of the Holy and Great Lent and that with spiritual joy you may celebrate the world-saving event of the Lord's Resurrection, and we remain yours with much love in the Lord and fervent prayers.

London, 5 March 2004.





# EVENTS

## ADDRESS OF WELCOME TO DR. ROWAN WILLIAMS, ANGLICAN ARCHBISHOP OF CANTERBURY, AND HIS WIFE ON THE OCCASION OF THEIR VISIT TO THYATEIRA HOUSE ON 28th APRIL 2004

Your Grace, dear Brother in Christ,

I am delighted to welcome you and your beloved wife here to Thyateira House this evening, and I greet you with the traditional Orthodox Easter greeting "Atgyfododd Crist!" (*Welsh for "Christ is Risen!"*); and I pray, dear Brother, that the Risen Lord will bestow on you His richest blessings and strengthen you in your high service with the Church of England, as well as with the wider Anglican Communion which looks to the see of Canterbury as its Mother Church.

It was with truly great joy that I learnt of your elevation to the archiepiscopal see of Canterbury, with its position of honour and primacy within the Anglican Communion. This joy was intensified on account of your love and respect for the Orthodox Church and its Traditions - of which you have an immense knowledge, affection and understanding.

I was also heartened on account of your Celtic origins, which race has a developed spirituality in which many have seen more than simply traces of the historic ties between the eastern Christian world and these Islands. As is well-known, you are a distinguished academic, theologian and prolific writer and poet, often using your native Welsh to express your thoughts and ideas. I am sure that your spiritual roots will help the Faithful under your care to enrich their faith and renew their efforts for a better world which will be inspired by the Christian tradition and the teachings of the great Fathers of the Church whom you understand so well and whose teachings you so greatly appreciate.

But your elevation to your position of responsibility within the Anglican Communion has taken place at a time of multiple tensions and anxiety not only within your own Confession but in society at large; and it is to you

that many (and, indeed, not only Christians) look for advice and guidance in the confused world in which we live. This is a heavy burden, but one that you are facing with sensitivity, equanimity and great courage. However, I am convinced that you will contribute constructively and fruitfully to the regeneration of our common Faith in these confused times; and I pray that the Christian Faith will experience progress and new successes during your term of office in the primatial and historic see of Canterbury.

I recall your visit to our Mother Church, the Oecumenical Patriarchate in Constantinople, last year. Although the Theological Dialogue between your Communion and the Holy Orthodox Church is not at present bearing the fruit that had been hoped for - for example, following the 1976 Conference in Moscow (in which I participated) and on earlier and subsequent occasions - we are never-the-less bound by bonds of brotherhood and mutual respect.

There can be no doubt that the Orthodox Church is resolute in its desire to continue along the same path and continue building bridges that will lead to mutual understanding and, in God's good time, to full agreement in Faith, which will result in our being able to approach the same table and share together in the Mystery of Mysteries. This was and remains the desire of us all, following the example of the late Oecumenical Patriarch Athenagoras I of blessed memory and of those who were inspired by his vision.

In this country, the Church of England has frequently shown considerable generosity towards and support for the various Orthodox local Churches - and I should like to take this opportunity to once again express the gratitude of my Flock for this magnanimity. This generosity is evidenced not only by the growing number of Orthodox churches that have at one time been Anglican places of worship but also by the attitude of the authorities of your Church

towards those in its ministry who have felt conscience-bound to convert to Orthodoxy.

However, it is often forgotten that the Orthodox Churches in traditional Orthodox lands have also made their own places of worship available to Anglican



From of the Dinner on 28th April 2004 (from right to left): The Rt. Revd. Bishops Athanasios and Chrysostomos, the Archbishop of Canterbury Dr. Rowan Williams, His Eminence Archbishop Gregorios and the Rt. Revd Bishop Theodoritos.



congregations both in the past (for example, during the Second World War) and more recently; and I think that this practical sign of mutual respect is a further way of expressing our solidarity and co-operation.

As is well-known, the number of Orthodox Christians in this country experienced an increase following the First World War. However, it was immediately following the Second World War that Greek-speaking Orthodox Christians flooded to these shores. Later, this number was significantly increased following the Turkish invasion of the northern part of my native island of Cyprus. In this country, our people have been able to continue to freely and democratically carry out their religious duties and cultivate their cultural characteristics, sharing in the great tradition of freedom, democracy and human rights with the rest of the British people.

As a Greek-speaking hierarch of the Orthodox Church, I am delighted to recognise the contribution made by a hierarch of Asia Minor towards the organisation of the Christian Church in England in the seventh century. Both St. Theodore of Tarsus and other clergy who served in Canterbury during these early centuries are honoured and respected by Orthodox Christians as being saints of the undivided Church.

In concluding, I should like to repeat how delighted I am that you and your wife have found time in your extremely busy schedule to come here this evening. And I extend the fraternal greetings of His All-Holiness our Patriarch, whom I informed of this evening's festal gathering a few weeks ago when I was in Constantinople to participate in sessions of the Holy Synod, of which I am at present a member. As a matter of fact, I shall be leaving early tomorrow morning to travel to Constantinople to participate in an extraordinary meeting of the Synod, which will discuss some very important issues.

This evening, Your Grace, you are being hosted in a house belonging to our Mother Church, the Oecumenical Patriarchate, the 'Great Church in Captivity' (as it has so aptly been called). The Phanar continues its ministry in circumstances that are well-known to you and it goes without saying that it always needs both your support and understanding - together with that of all men of good will - in order to be able to continue its great ministry without hindrance in the contemporary world with its many complexities and the religious and political strife that we see throughout the world.

Therefore, as a token of my esteem and particular joy, I wish to bestow on you the Cross of the seventy-fifth (75th) anniversary of this Archdiocese, in recognition of the close ties that exist between the see of Canterbury and that of Thyateira, which I have the honour to head in the name of His All-Holiness the Oecumenical Patriarch, with the result that I am the official representative (or, *apokrisarios*) of our Mother Church to Your Grace's see.

With these thoughts, Your Grace, I raise my glass and drink to your health and that of your beloved wife and fellow pilgrim in this life.



**ADDRESS OF WELCOME TO THE RT. REV.D.  
STEPHEN VENNER, ANGLICAN BISHOP OF DOVER  
AND HIS WIFE ON THE OCCASION OF THEIR VISIT  
TO THYATEIRA HOUSE ON 22nd APRIL 2004**

Dear Brother in Christ,

I am delighted to welcome you and your wife to Thyateira House this evening, and I greet you with the traditional Orthodox Easter greeting "Christ is Risen" and I pray that the Risen Lord will bestow on you both His richest blessings and strengthen you in your high service.

It is a privilege to receive you here at Thyateira House, since you bear the title of the see of Dover - a town which is not only England's principal port with the European mainland, but one that in 11th December 1400 - enjoyed the presence of a Byzantine Emperor, in the person of the Emperor Manuel II Palaeologus, on his arrival in England after a rather rough sea-crossing. He was accompanied by a number of clergy and by members of the Byzantine aristocracy and brought with him a wealth of presents. From Dover, the Emperor travelled to Canterbury, where he rested for a few days, before proceeding to Blackheath, where he was met by the king, Henry IV, in person. Some months later, he was to return by way of Dover to cross over the Channel to the English-held port of Calais.

Thus, Dover is a place-name that has a certain significance for students of Byzantine history and of Orthodoxy in this country, as well as being, together with its White Cliffs, the "epitome of English patriotism".

In your person, Orthodox Christians in eastern Kent and, in particular, in Thanet, see a worthy representative of the Church of England and one who has interested himself in the problems of the Orthodox congregations worshipping in Margate and Canterbury. That in Margate is of a number of decades, standing while that in Canterbury cares for the spiritual welfare of those studying at the University of Kent.

It goes without saying that your presence at the Blessing of the Sea at Theophanytide last year in Margate was taken as a sign of encouragement on the part of the Church of England and, in particular, of the Archdiocese of Canterbury, for the efforts of the Apostolic Archdiocese of Thyateira to care for its Faithful living in the 'Garden of England'.

And I should also like to say how impressed I was by your contribution to the meeting organised a few months ago under the auspices of Charles Clarke, Secretary of State for Education and Skills. I know of your keen interest in education and I was particularly impressed by what you had to say about the sensitive subject of religious education.

I also know that your wife is an educationalist. Therefore, I should be delighted if one or other of you (or, perhaps, both of you) could find time to address a meeting of our clergy and teachers on this important subject.

With these words, I welcome you, your charming wife and your devout chaplain to this Archdiocesan Centre and I raise my glass to drink to your health.



# VENERATION OF THE RELICS OF THE SAINTS

## In Medieval Western Europe

By Fr. Anastasios D. Salapatas

### INTRODUCTION

In the medieval period, relics of saints were objects of veneration. Obviously there are certain questions to be answered here, such as "what exactly do we mean by the term 'relics of saints'?", and most importantly "why were the relics of saints objects of veneration?"

The obvious answer to the second question is that the relics possess a religious significance. But is this a reasonable and acceptable answer? And yet more, is this the only answer? In any case, we shall try to answer these questions in the following chapters.

But before we proceed, we need to clarify the meaning of the actual term "*relic*". In a religious context "*relic(s)*" is the dead body, or remains of a holy person<sup>1</sup>. It is also an object associated in some kind of way with a holy person. The term "*relic(s)*" comes from the Latin *reliquiae*, which means "*remains*"<sup>2</sup>.

The idea of venerating or honouring relics it is not exclusively Christian. At Athens, during the classical Greek era, various relics were particularly honoured (Oedipus and Theseus<sup>3</sup>), while others were translated (Plutarch mentions the translation of the bodies of Demetrius and Phocion<sup>4</sup>).

It is interesting to note that there is no nominal mention of relics in Holy Scripture, although there is one particular reference which mentions the use of Pauline relics<sup>5</sup>.

### I. WHAT WERE THE RELICS?

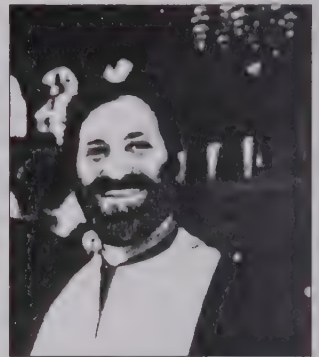
In ancient Christian times, the relics of saints which people venerated were not bodily remains<sup>6</sup>. Gregory of Tours (b. AD 538 or 539, d. AD 593 or 594) suggests that pilgrims who visit saints' tombs might put a piece of clothing in the tomb and that this should be regarded as a relic. He goes on to say that this piece of cloth will be "*much heavier than before, if the pilgrim's faith is sufficient*".

In the 9th century (and even later on) the Holy Eucharist<sup>8</sup> was regarded by the Church as one of the relics. Its importance was based on two facts:

1. The Eucharist is the Body and the Blood of Christ.
2. It was traditionally placed on the Altar, where relics used to be placed for centuries.

Among the other relics associated with Christ Himself (but without proof) that the medieval Church was venerating, were the following ones: the crown of thorns, a piece of the Holy Lance, fragments of the purple cloak of Christ, a celebrated portrait of Him and even some of His blood.

Probably the most important relic associated with Jesus was His Cross. Fragments of it were to be found in both East and West, in various places. Walter Suffield, bishop of Norwich (AD 1245-1257<sup>10</sup>), makes the point that "the Cross is a very holy relic"<sup>11</sup>.



Relics associated with the saints in medieval times were primarily their bodies, or even just their remains. Other well known and venerated saintly relics were pieces from tombs of saints<sup>12</sup>, oil from the lamps which burned at their tombs<sup>13</sup>, dust from the ground around the tombs<sup>14</sup>, the chains of St. Peter, the gridiron of St. Lawrence<sup>16</sup>, relics of the Magi<sup>17</sup> and many other.

An interesting reference to relics related to the Church history of England is found in Bede's 'Historia Ecclesiastica'. He records there that the pope "*forwarded to Augustine all the things needful for the worship and service of the church, namely ...., relics of the holy Apostles and Martyrs.*"<sup>18</sup>.

### II. RELIGIOUS SIGNIFICANCE

Clear evidence from the history of the Church and from the Holy Christian Tradition shows that there is certainly a religious significance to relics. This is one of the main, if not the most important, of the reasons for the veneration of the relics of saints. Fathers of the early Church explain that the relics of martyrs "*are filled with spiritual grace*"<sup>19</sup> and even their tombs offer to the faithful a special blessing<sup>20</sup>.

#### a. Consecration of new churches

Christians first developed a great respect for the martyrs and then for all the holy people of God. Thus they wanted to base, in a pragmatic and physical sense, their prayers and even their places of worship on them and on their remains. Therefore the use of relics had eventually become a real necessity in the consecration of new church buildings.

The 7th Ecumenical Council in Nicaea, in AD 787, had officially declared that relics were to be used in the consecration of churches<sup>21</sup>. From a liturgical point of view, in order to consecrate a church, we should deposit relics in the Holy Table (Altar) of the sanctuary.

#### b. Spiritual help and miracles

The faithful need some kind of spiritual help in their everyday lives. Relics were believed to play an important role in this. Miracles, which usually support



spiritually the people and uplift them, were experienced in certain places were relics of saints were to be found. This made people even more convinced of the real presence (in a spiritual sense) of the holy people of God in those relics and places.

In medieval times, there was much talk about false relics. Among other scholars of that era the German Cistercian Caesarius of Heisterbach suggested that God did allow the working of miracles even through false relics, which were venerated in ignorance<sup>22</sup>.

### c. Relics and resurrection

A very interesting kind of relationship between relics and resurrection is found in at least one patristic reference. St. Gregory of Nyssa describes how and why he had kept relics from the Forty Martyrs of Sebaste, saying that, *"I myself have a portion of this holy gift and I have laid the bodies of my parents beside the ashes of these warriors, that in the hour of the resurrection they may be awakened together with these highly privileged comrades"*<sup>23</sup>.

Herbert Thurston suggests that in early medieval times there was a *"widespread practice of seeking burial near the tombs of the martyrs"*<sup>24</sup>, because it was thought that when the souls of the martyrs would be united to their bodies, *"they would be accompanied in their passage to heaven by those who lay around them and that these last might on their account find more ready acceptance with God"*<sup>25</sup>.

## III. POLITICAL AND SOCIAL SIGNIFICANCE

It has been suggested that relics, apart from their obvious religious significance, have a political and social significance as well; and this is another significant reason for their veneration. This is an interesting point of view and certainly needs some clarification.

The emperors of the Byzantine Empire had collected and gathered at Constantinople a huge amount of relics from around the Mediterranean. The Latins who used to visit the City were amazed at its enormous beauty and especially of that collection of relics. After AD 1204, when the Fourth Crusade had destroyed the Queen of Cities, thus destroying its political and social power, those relics were distributed to various places in the West.

Western European leaders, such as Charlemagne (AD 742-814), Henry I of England (AD 1068-1135) and Louis IX of France (AD 1214-

1270), paid large amounts of money<sup>26</sup> in order to get relics, which gave them more political prestige and social influence. The relics were regarded as objects of national pride<sup>27</sup>.

According to Jonathan Sumption, *"not only a nation but a region, a city, or an individual, acquired new status when it obtained a valuable relic"*<sup>28</sup>.

## EPILOGUE

Medieval Christians certainly venerated relics of saints. The reasons why the relics of saints were objects of veneration at that time vary. The main one, as described above, was a healthy religious (Christian) understanding of the honour of saints, who - putting it in a simplistic way - were (and still are) God's chosen people on earth.

There were also political and social reasons for the veneration of the relics. The relics gave the people (especially in times of trouble and instability) a sense of identity and protection against the vagaries of the world<sup>29</sup>.

The real fact of trading relics<sup>30</sup> in the medieval era shows very clearly the importance that the relics had for individual people and societies, who used to pay a lot of money in order to secure the favour and the blessing of the saints, as well as their miraculous powers that they actually bestowed on people who believed in them.

## BIBLIOGRAPHY

### A. Sources

Bede, *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*, Book I, Chapter XXIX, [http://www.ocf.org/OrthodoxPage/reading/St.Pachomius/be\\_de\\_1\\_29.html](http://www.ocf.org/OrthodoxPage/reading/St.Pachomius/be_de_1_29.html), 12/ 02/ 2003, 15.55 pm.

Caesarius of Heisterbach, *Dialogus miraculorum*, VIII. 69-70, ed. J. Strange, Cologne 1851, vol. II

Gregory of Nyssa, "Sermon on the Forty Martyrs", in J.-P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol. XLVI

Gregory of Tours, *Historia Francorum*, VII.31, ed. B. Krusch and W. Levison, Hanover 1937-51

Gregory of Tours, "In Gloria Martyrum", in Jonathan Sumption, *Pilgrimage*, Faber and Faber, London 2002

Suffield Walter, "Sermon", in Matthew Paris, *Chronica Majora*, ed. H.R. Luard, London 1872-83, vol. 4

\*\*\*

### B. Secondary works

Allen R.E., *The Concise Oxford Dictionary of Current English*, Clarendon Press, Oxford 1992

Bebis George, *The Saints of*



*Maketta of the proposed building of the Church of St. Panteleimon in Harrow, London*



the Orthodox Church,  
<http://www.goarch.org/en/resources/saints>,  
12/02/2003, 18.35 pm.

Caranicolas P.C., Key to the Sacred Canons, Astir Publishers, Athens 1970

Dean Jennifer, Saints, Relics and the changing face of Medieval piety in the high and late Middle Ages,  
<http://students.washington.edu/jmcknigh/Lec15.htm>,  
11/02/2003, 21.20 pm.

King Richard John, Handbook to the Cathedrals of England,  
[http://www.ku.edu/history/index/europe/ancient\\_rome/E/Gazetteer/Places/Europe/GreatBritain/England/.Topics/churches/.Texts/KINCAT\\*/Norwich/1.html](http://www.ku.edu/history/index/europe/ancient_rome/E/Gazetteer/Places/Europe/GreatBritain/England/.Topics/churches/.Texts/KINCAT*/Norwich/1.html). 12/02/2003, 14.14 pm.

Runciman S., The Emperor Romanus Lecapenus and his reign, Cambridge 1929

Sumption Jonathan, Pilgrimage, Faber and Faber, London 2002

Thurston Herbert, "Relics", in The Catholic Encyclopedia, Online Edition 2002,  
<http://www.newadvent.org/cathen/12734a.htm>,  
11/02/2003, 12.55 pm.

<sup>1</sup> R.E. Allen, The Concise Oxford Dictionary of Current English, Clarendon Press, Oxford 1992, p. 1014.

<sup>2</sup> Ibid., pp. 1014-5.

<sup>3</sup> Herbert Thurston, "Relics", in The Catholic Encyclopedia, Online Edition 2002,  
<http://www.newadvent.org/cathen/12734a.htm>,  
11/02/2003, 12.55 pm.

<sup>4</sup> Ibid.

<sup>5</sup> Acts 19, 12.

<sup>6</sup> Jonathan Sumption, Pilgrimage, Faber and Faber, London 2002, p. 24.

<sup>7</sup> Gregory of Tours, "In Gloria Martyrum", in Jonathan Sumption, op. cit., p. 24.

<sup>8</sup> Jennifer Dean, Saints, Relics and the changing face of Medieval piety in the high and late Middle Ages,  
<http://students.washington.edu/jmcknigh/Lec15.htm>,  
11/02/2003, 21.20 pm.

<sup>9</sup> Jonathan Sumption, op. cit., p. 30.

<sup>10</sup> Richard John King, Handbook to the Cathedrals of England,  
[http://www.ku.edu/history/index/europe/ancient\\_rome/E/Gazetteer/Places/Europe/GreatBritain/England/.Topics/churches/.Texts/KINCAT\\*/Norwich/1.html](http://www.ku.edu/history/index/europe/ancient_rome/E/Gazetteer/Places/Europe/GreatBritain/England/.Topics/churches/.Texts/KINCAT*/Norwich/1.html), 12/02/2003, 14.14 pm.

<sup>11</sup> Walter Suffield, "Sermon", in Matthew Paris, Chronica Majora, ed. H.R. Luard, London 1872-83, vol. 4, p. 642.

<sup>12</sup> Jonathan Sumption, op. cit., p. 24.

<sup>13</sup> Ibid.

<sup>14</sup> Ibid.

<sup>15</sup> Jonathan Sumption, op. cit., p. 25.

<sup>16</sup> Ibid.

<sup>17</sup> Ibid.

<sup>18</sup> Bede, Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum, Book I, Chapter XXIX,  
[http://www.ocf.org/OrthodoxPage/reading/St.Pachomius/bede1\\_29.html](http://www.ocf.org/OrthodoxPage/reading/St.Pachomius/bede1_29.html), 12/02/2003, 15.55 pm.

<sup>19</sup> George Bebis, The Saints of the Orthodox Church,  
<http://www.goarch.org/en/resources/saints>, 12/02/2003, 18.35 pm.

<sup>20</sup> Ibid.

<sup>21</sup> P.C. Caranicolas, Key to the Sacred Canons, Astir Publishers, Athens 1970, p. 316.

<sup>22</sup> Caesarius of Heisterbach, Dialogus miraculorum, VIII. 69-70, ed. J. Strange, Cologne 1851, vol. II, p. 140.

<sup>23</sup> Gregory of Nyssa, "Sermon on the Forty Martyrs", in J.-P. Migne, Patrologia Graeca, vol. XLVI, col. 784.

<sup>24</sup> Herbert Thurston, op. cit.

<sup>25</sup> Ibid.

<sup>26</sup> Jonathan Sumption, op. cit., p. 30.

<sup>27</sup> S. Runciman, The Emperor Romanus Lecapenus and his reign, Cambridge 1929, pp. 145, 229-30.

<sup>28</sup> Jonathan Sumption, op. cit., p. 31.

<sup>29</sup> Jennifer Dean, op. cit.

<sup>30</sup> Gregory of Tours, Historia Francorum, VII.31, ed. B. Krusch and W. Levison, Hanover 1937-51, pp. 311-312.

## **ORDINATION OF THOMAS IRENAEOS CARROLL TO DEACON, ON 28th MARCH 2004. AT THE GREEK ORTHODOX CHURCH OF THE ANNUNCIATION IN DUBLIN, IRELAND**

*Sevasmotate,  
Reverend Fathers,  
Your Excellency,  
My family,  
My dear friends,*

*I am happy that you are here today to share with me this most memorable event in my life. This gift of the Holy Spirit is the gift of service to the church, to His Eminence, to Fr. Ireneu and to the whole community. It is one which I humbly undertake, and, pray that I may be worthy for the task.*

*His Eminence our archbishop in his fatherly wisdom has placed his trust in me to serve the church. For this I am profoundly humbled and grateful, I ask that you remember me in your prayers and ask God to give me the strength and humility to serve Him well.*

*I must also give thanks to Fr. Ireneu for his help and spiritual guidance and encouragement over many ears, and to all those who have placed their trust in me; Thank you.*

*Fr. Thomas Irenaeos Carroll*



## ΜΑΡΤΙΟΣ 2004

1. Τόν επισκέφθηκε η Ρόζα Κορβατζή. Στή συνέχεια τέλεσε Άγιασμό στο Παρεκκλήσιο τής Αρχιεπισκοπής.
2. Έδωσε συνέντευξη στον Έλληνικό Ραδιοφωνικό Σταθμό "Η Φωνή τής Έκκλησίας". Στή συνέχεια τόν επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Αντώνιος Στεφόπουλος και Olivier Renard, ο Τρύφων Σκορδίλης, η Πέπη Αποστολίδη, και η Εκκλησιαστική Έπιτροπή τ ης Κοινότητος Αγίας Αικατερίνης Barnet. Τό βράδυ παρεκάθησε σέ δείπνο πού παρέθεσε η Μαρίνα Καλογήρου.
3. Τόν επισκέφθηκε ο Φοίβος Σταυρινίδης. Στή συνέχεια τέλεσε έπιμνημόσυνη δέηση στον τάφο του Γεωργίου Καραντόκη στο Κοιμητήριο του Hampstead. Τό βράδυ τέλεσε τούς Χαιρετισμούς στον 'Ιερό Ναό Προφήτη 'Ηλία, Reading, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
4. Τόν επισκέφθηκε ο Αρχιμ. Παντελεήμων Κουλούρης.
5. Τέλεσε τήν κηδεία του Αντώνη Γιαννή στον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως τής Θεοτόκου, Wood Green. Τό βράδυ τέλεσε τούς Β' Χαιρετισμούς στον 'Ιερό Ναό Αγίου Ανδρέα, Windsor, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
6. Μετέβη στην Όξφόρδη όπου τέλεσε τρισάγιο και εύλόγησε τήν άναμνηστική πλάκα προς τιμήν του άειμνήστου Ανδρέα Ύδραϊο στο Κολλέγιο Manchester. Στή συνέχεια προήδρευσε συνεδρίας τής εκεί Έκκλησιαστικής Έπιτροπής, έπιθεώρησε τό Έλληνικό Σχολείο τής Κοινότητος και άκολούθως επισκέφθηκε τό Ξενοδοχείο Cotswold Lodge Hotel. Έπιτρέψας στο Λονδίνο, τέλεσε τούς γάμους του Χαράλαμπους Τ. Περδίου και τής 'Ηλιάνας 'Ιωάννου στον Καθεδρικό Ναό τής Αγίας Σοφίας.
7. Τέλεσε τήν Θ. Λειτουργία στον 'Ιερό Ναό Αγίου 'Ιωάννου του Θεολόγου στην περιοχή Hackney Ανατολικού Λονδίνου, όπου και παρεκάθησε σέ γεύμα.
8. Μετέσχε συνεδρίας των έν Λονδίνω Έκκλησιαστικών 'Ηγετών στην οίκία του Άγγλικανού Έπισκόπου Λονδίνου. Στή συνέχεια παρέστη στην τελετή γιά τά Διακόσια Χρόνια από τής ίδρύσεως τής Βιβλικής Έταιρείας, πού πραγματοποιήθηκε στον Άγγλικανικό Καθεδρικό Ναό του Αγίου Παύλου έν Λονδίνω. Τό απόγευμα μετέβη στην Κωνσταντινούπολη γιά νά μετάσχει των έργασιών τής 'Ιερās Συνόδου του Πατριαρχείου, τής όποίας είναι Μέλος.
- 9-11. Μετέσχε των έργασιών τής Αγίας και 'Ιερās Συνόδου του Πατριαρχείου.
12. Έπέστρεψε στο Λονδίνο τό πρωί. Τό βράδυ τέλεσε τούς Τρίτους Χαιρετισμούς στον 'Ιερό Ναό Αγίου Παντελεήμονος, Harrow, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
13. Έπεσκέφθη τό Έλληνικό Σχολείο τής Κοινότητος Αγίου Γεωργίου, Kingston. Τό βράδυ παρέστη σέ κονσέρτο εκκλησιαστικών ύμνων από τήν Cappella Romana, στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου.
14. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στον 'Ιερό Ναό Αγίων Νικολάου και Ξενοφώντος, Leicester, όπου και παρεκάθησε σέ γεύμα.
15. Παρεκάθησε σέ γεύμα μέ τόν Μητροπολίτη Πριγκιπωννήσων 'Ιάκωβο. Στή συνέχεια μετέβη στο Cardiff τής Ουαλίας, όπου προήδρευσε συνεδρίας τής Έκκλησιαστικής Έπιτροπής τής Κοινότητος. Άκολούθως μετέβη εις Swansea ένθα και διανυκτέρευσε.
16. Τό βράδυ τέλεσε τούς Χαιρετισμούς γιά τήν Κοινότητα των Αγίων Ζαχαρία και Έλισάβετ, Swansea,

ένθα και παρεκάθησε σέ δείπνο.

17. Έπέστρεψε στο Λονδίνο από τήν Ουαλία.
18. Παρεκάθησε σέ γεύμα πού όργάνωσε η Βοηθητική Άδελφότης Κυριών και Δεσποινίδων, Finchley και Barnet. Στή συνέχεια τόν έπεσκέφθη ο Καθηγητής Κώστας Γραμμένος. Άργότερα μετέβη στην πόλη Eastbourne, όπου τέλεσε τούς χαιρετισμούς στον 'Ιερό Ναό Αγίων Παντελεήμονος και Θεοδώρου, παρεκάθησε δέ στή συνέχεια σέ δείπνο πού παρέθεσε η Κοινότης.
19. Τό βράδυ τέλεσε τούς Δ' Χαιρετισμούς στην Κοινότητα Αγίων Άμβροσίου & Στυλιανού, Milton Keynes, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
20. Τέλεσε τή βάπτισή τής Carolina, θυγατρός του Βασιλείου και τής Carine Μαυρολέοντος στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου.
21. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία και τή Δοξολογία γιά τήν Έθνική Έπέτειο τής 25ης Μαρτίου 1821 στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Στή συνέχεια παρέστη σέ δεξίωση γιά τήν Έθνική Έπέτειο πού όργάνωσε η Έλληνική Πρεσβεία Λονδίνου στο Έλληνικό Κέντρο. Άργότερα παρέστη σέ έορταστική έκδήλωση γιά τήν Έθνική Έπέτειο πού όργάνωσε τό Έλληνικό Σχολείο τής Αγίας Σοφίας στην Κρύπτη του Ναού.
23. Τόν επισκέφθηκαν διαδοχικά εκπρόσωποι τής Οργανώσεως "Way", και ο π. Φώτιος Παπαδόπουλος. Τό βράδυ τέλεσε τούς Χαιρετισμούς στον 'Ιερό Ναό Αγίου 'Ιωάννου Χρυσοστόμου, Cheltenham, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
24. Τόν έπεσκέφθη ο Μιχάλης Σιάτης συνοδευόμενος από τόν υίο του, Κωνσταντίνο. Τό βράδυ τέλεσε Μέγα Έσπερινό στον 'Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου, Kingston, όπου και παρεκάθησε σέ δείπνο.
25. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως τής Θεοτόκου, Wood Green, όπου και παρεκάθησε σέ γεύμα. Άργότερα έπεσκέφθη ο Edward Kessler. Τό απόγευμα παρέστη σέ δεξίωση πού όργάνωσε ο Λόρδος Δήμαρχος του Westminster στο City Hall, και στή συνέχεια σέ έκδήλωση γιά τήν Έλληνική Γλώσσα και τούς Όλυμπιακούς Αγώνες πού όργάνωσε η Έλληνική Πρεσβεία Λονδίνου στο Imperial College.
26. Έδωσε συνέντευξη στο Έλληνικό Τμήμα του BBC. Στή συνέχεια μετέβη στο Birmingham όπου τέλεσε τήν Άκολουθία του Άκαθίστου Ύμνου στον εκεί 'Ιερό Ναό Αγίας Τριάδος και Εύαγγελιστού Λουκά, παρεκάθησε δέ σέ δείπνο πού παρέθεσε η Κοινότητα.
27. Μετέβη στην 'Ιρλανδία όπου τέλεσε τόν Έσπερινό στον 'Ιερό Ναό Εύαγγελισμού τής Θεοτόκου, Δουβλίνο, και άκολούθως προήδρευσε συνεδρίας τής Έκκλησιαστικής Έπιτροπής. Στή συνέχεια παρεκάθησε σέ δείπνο στην οίκία του Πρέσβη τής Κύπρου.
28. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στον 'Ιερό Ναό Εύαγγελισμού τής Θεοτόκου, Δουβλίνο, χειροτόνησε δέ σέ διάκονο τόν Θωμά Είρηναίο Caroli, δίνοντάς του τό επιπρόσθετο όνομα Βασίλειος. Στή συνέχεια τέλεσε τή Δοξολογία γιά τήν Έθνική Έπέτειο τής 25ης Μαρτίου 1821 και άκολούθως παρεκάθησε σέ γεύμα στην οίκία του Πρέσβη τής Ελλάδος, έπέστρεψε δέ άργότερα στο Λονδίνο.
29. Άνεχώρησε γιά τήν Κωνσταντινούπολη.
- 30-31. Μετέσχε των έργασιών τής 'Ιερās Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.



## ΑΠΡΙΛΙΟΣ

1. Έπιστρέψας στο Λονδίνο, προήδρευσε συνεδρίας της Έπιτροπής προετοιμασίας του Σεμιναρίου για τό μάθημα των Θρησκευτικών. Στη συνέχεια, τόν επισκέφθηκαν οί Νίκος Χάρης καί Άντρέας Χατζηϊωάννου.

2. Πρέστη της κηδείας της Μαρίκας Τσαπαρέλλη στόν 'Ιερό Ναό Αγίων Άναργύρων Λονδίνου. Αργότερα τόν έπεσκέφθηκαν στήν Άρχιεπισκοπή ό Δρ Σαμήρ Hraiki, συνοδευόμενος από τούς Nabih Maadruft καί Simon Abdul Nur τής Ένώσεως Άντιοχειανών.

3. Τόν έπεσκέφθηκαν διαδοχικά ή Μαρία Παπαδοπούλου, Γρηγόριος Δημητριάδης καί ό Αρχιμ. Νικόδημος Άναγνωστόπουλος, ό όποιος καί παρεκάθησε σέ γεύμα στήν Άρχιεπισκοπή.

4. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία της Κυριακής των Βαΐων στόν 'Ιερό Ναό Αγίου Λαζάρου Άνατολικού Λονδίνου, όπου καί παρεκάθησε σέ γεύμα. Τό βράδυ τέλεσε τήν Άκολουθία του Νυμφίου, αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια, στόν Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.

5. Τόν επισκέφθηκε ή Στέλλα Μαυραβελή. Τό βράδυ τέλεσε τήν Άκολουθία του Νυμφίου αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν 'Ιερό Ναό Αγίων Άναργύρων Λονδίνου.

6. Τόν επισκέφθηκαν διαδοχικά ό Γιάννης Γιάννουλος καί ή Άγγελική Δεληγιάννη, ή όποία παρεκάθησε σέ γεύμα στήν Άρχιεπισκοπή. Τό βράδυ τέλεσε τήν Άκολουθία του Νυμφίου, αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν Καθεδρικό Ναό Τιμίου Σταυρού καί Άρχαγγέλου Μιχαήλ, Hendon.

7. Τό βράδυ τέλεσε τό Μυστήριό του Εύχελαίου αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν 'Ιερό Ναό Αγ. Δημητρίου Edmonton.

8. Τό πρωί τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής. Τό βράδυ τέλεσε τήν Άκολουθία των Δώδεκα Εύαγγελίων, αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν Καθεδρικό Ναό Αγίου Νικολάου, Shepherd's Bush.

9. Τό πρωί προέστη των Μεγάλων Ώρων καί της Άποκαθλώσεως στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής. Τό βράδυ προέστη του Έπιταφίου Θρήνου καί της περιφοράς αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.

10. Τό πρωί τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου, Wood Green B. Λονδίνου. Τό βράδυ προέστη της τελετής της Άναστάσεως, αρχικά στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια στόν Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου, όπου καί τέλεσε επίσης τή Θ. Λειτουργία της Άναστάσεως.

11. Τό βράδυ προέστη του Έσπερινού της Αγάπης στόν Καθεδρικό Ναό Αγίων Πάντων Λονδίνου, όταν τό Άγιο Εύαγγέλιο άνεγνωσθή σέ διάφορες γλώσσες.

12. Έπισκέφθηκε στό Νοσοκομείο τόν Αρχιμ. Θεοφάνη Πέτρου.

14. Τόν επισκέφθηκαν διαδοχικά ό Βαρνάβας Μίσσης καί ό Αρχιμ. Νικόδημος Άναγνωστόπουλος.

15. Παρέστη στήν έναρκτήρια τελετή της Κινήσεως "Breathing Life", της όποιας είναι ό προστάτης (patron), πρύ εγινε στά Kensington Rooms, παρεκάθησε δέ στή συνέχεια καί στό παρατεθέν γεύμα.

17. Τέλεσε έπιμνημόσυνη δέηση γιά τόν Φώτη Γεωργίου στό Παρεκκλήσιο της Άρχιεπισκοπής καί στή συνέχεια άνέγνωσε εύχές στό Κοιμητήριο του Southgate.

18. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν 'Ιερό Ναό Αγίων Άντωνίου καί 'Ιωάννου Βαπτιστού, Holloway, όπου καί παρεκάθησε σέ γεύμα. Στη συνέχεια τέλεσε άγιασμό στό Νηπιαγωγείο της Δέσποινας Παντελιά στό Putney, καί τό βράδυ παρέστη στήν έτήσια κοινωνική εκδήλωση της Κοινότητας Αγίου Παντελεήμονος, Harrow.

19. Άνεχώρησε άεροπορικώς γιά τή Γλασκώβη, όπου προήδρευσε της Συνάξεως του Κλήρου της Άρχιεπισκοπής σέ ξενοδοχείο στό Renfrew.

20. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν Καθεδρικό Ναό Άπ. Λουκά, Γλασκώβη, όποτε άπένειμε τά εκκλησιαστικά όφίκια του μέν Άρχιμανδρίτη στόν π. Ραφαήλ Παβούρη, του δέ Οικονόμου στόν π. Κωνσταντίνο Παπαγεωργίου. Στη συνέχεια παρεκάθησε σέ γεύμα μαζί μέ όλους όσοι μετέσχαν στή Σύναξη, πού παρέθεσε ή Κοινότητα. Αργότερα μετέβησαν στό Έδιμβούργο, όπου επισκέφθηκαν τόν νεοαποκτηθέντα Ναό της Κοινότητας, καί μετά τήν Άρτοκλασία, τούς προσεφέρθη τέϊον από τήν Κοινότητα, έπέστρεψαν δέ άκολούθως στή Γλασκώβη. Στο παρατεθέν στή συνέχεια έπίσημο δείπνο, εύχαρίστησε τήν ιδιοκτήτρια του ξενοδοχείου Glenhill, Μαρούλα Νικόλα, γιά τήν παρασχεθείσα στους συνέδρους φιλοξενία.

21. Τό πρωί προήδρευσε καί πάλιν της Συνάξεως καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεύμα πού παρέθεσε ή Πρόεδρος της Κοινότητας Άπ. Λουκά Γλασκώβης, Ρίδη - Στάκη Christie στό ξενοδοχείο της στό Perth. Άκολούθως έπέστρεψε στό Λονδίνο.

22. Τό πρωί τόν έπεσκέφθη ό Δημήτρης Παπασάββας. Τό άπόγευμα παρέστη στήν εκδήλωση στό Έλληνικό Κέντρο, μέ τίτλο "Μιλάτε Έλληνικά: μιά νέα σειρά γλώσσας καί πολιτισμού" πού θά μεταδίδεται από τό BBC. Τό βράδυ παρέθεσε δείπνο πρός τιμήν του Άγγλικανού Έπισκόπου του Dover, Stephen Venner καί της συζύγου, στό Άρχιεπισκοπικό Μέγαρο.

24. Εύλόγησε τούς γάμους του Γιώργου Σταυρινίδη καί της Mari Nyman στόν Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Τό βράδυ παρέστη στό φιλανθρωπικό Δείπνο πού όργάνωσε, σέ κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου, ή Ένωσις Άντιοχειακών Όρθοδόξων Μ. Βρετανίας.

25. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν εορτάζοντα 'Ιερό Ναό Αγ. Γεωργίου Kingston-upon-Thames, όπου καί παρεκάθησε σέ γεύμα.

26. Παρέθεσε γεύμα σέ εξέχοντα Μέλη της Έλληνικής Παροικίας Λονδίνου στό Άρχιεπισκοπικό Μέγαρο.

27. Τόν έπεσκέφθηκαν διαδοχικά ό Έπίσκοπος Σεργκίεβο Βασίλειος, καί ό Γιώργος Καραγιώργης.

28. Παρέστη σέ εκδήλωση στό Υπουργείο Έξωτερικών καί Κοινοπολιτείας μέ τήν εύκαιρία της είσοδής νέων κρατών - μελών στήν Εύρωπαϊκή Ένωση. Τό βράδυ παρέθεσε Δείπνο πρός τιμήν του Άγγλικανού Άρχιεπισκόπου Καντουαρίας Δρος Rowan Williams καί της συζύγου του, στό Άρχιεπισκοπικό Μέγαρο.

29. Άνεχώρησε γιά τήν Κωνσταντινούπολη.

30. Μετέσχε των συνεδριών της Διευρυμένης 'Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου.



# ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

## MARCH

1. During the afternoon, His Eminence the Archbishop received Mrs. Roza Kovvatzi and celebrated an *Haghiastos* in the Chapel of the Archdiocese.
2. During the morning, he was interviewed by the 'Voice of the Church of Greece' radio station and received Antonios Stephopoulos & Olivier Renard. During the afternoon, he received Tryphon Skordilis, Miss Pepi Apostolidou and the committee of the Community of St. Catherine in Barnet. He was entertained to supper by Miss Marina Kalogherou.
3. In the morning, he received Fivos Stavrinidis. At midday, he celebrated a Memorial Service for the late Georghios Karantokis at Hampstead Cemetery. In the evening, he presided at a Service of Salutations for the Community of the Prophet Elias in Reading at the Anglican church of St. Bartholomew there, being entertained to supper by the Community afterwards.
4. In the morning, he received Archimandrite Panteleimon Koulouris.
5. In the morning, he presided at the funeral of Antonios Yianni at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. In the evening, he presided at the Salutations at the church of St. Andrew the Apostle in Englefield Green (Windsor), being entertained to supper by the Community afterwards.
6. In the morning, he travelled to Oxford where he offered prayers and blessed a plaque in memory of the late Dr. Andreas Hydraeos at Manchester College, met the committee of the local Orthodox Community, inspected the Hellenic School and visited Mrs. Olga Perou at the Cotswold Lodge Hotel. In the afternoon, he blessed the marriage of Charalambos T. Perdiou and Iliana A. Ioannou at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
7. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. John the Theologian in Hackney, being entertained to lunch afterwards by the Community.
8. In the morning, he was present at a meeting of London Church Leaders held at the residence of the Anglican bishop of London. In continuation, he was present at the Bible Society's Bicentennial service, held at St. Paul's Anglican cathedral in London. In the afternoon, he left for Constantinople to participate in a meeting of the Holy Synod of our Mother Church.
- 9-11. He participated in sessions of the Holy Synod at the Patriarchate.
12. He returned to London in the morning. In the evening, he presided at the Third Service of Salutations at the church of St. Panteleimon in Kenton (Harrow), being entertained to supper by the Community afterwards.
13. In the morning, he visited the Hellenic School of Kingston-upon-Thames. In the evening, he was present at a concert entitled "*Hail, Bride without Bridegroom*", given by the Cappella Romana at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
14. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Nicholas & Xenophon in Leicester, being entertained to lunch by the Community afterwards.
15. At midday, he entertained Metropolitan Iakovos of the Princes' Islands to lunch. In the evening, he travelled to Wales where he presided at a meeting of the committee of the Community of Cardiff and spent the night in Swansea.
16. In the evening, he presided at a Service of Salutations for the Community of Ss. Zachariah & Elizabeth, being entertained to supper by the Community afterwards.
17. He returned to London in the afternoon.
18. At midday, he was present at a Mothers' Day Luncheon

- held in Palmers' Green under the auspices of the Greek Women's Philanthropic Association of Finchley & Barnet. In the afternoon, he received Prof. Costas Grammenos. In the evening, he presided at a Service of Salutations at the church of Ss. Panteleimon & Theodore in Eastbourne, being entertained to supper by the Community afterwards.
19. In the evening, he presided at the Fourth Service of Salutations for the Community of Ss. Ambrose & Stylianus in Milton Keynes at the Anglican church of St. Martin in Fenny Stratford, being entertained to supper by the Community afterwards.
20. In the afternoon, he baptised Carolina, infant daughter of Vassilios and Carine Mavroleon at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
21. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater, after which he presided at a *Te Deum* held to mark Hellenic National Day. Afterwards, he attended a reception marking the National Day, given at the Hellenic Centre by the Hellenic Embassy. Later, he returned to the Cathedral for a celebration to mark the National Day organised by the Community's Greek School.
23. During the morning, he received a committee associated with "*The Way*" and Father Photios Papadopoulos. In the evening, he presided at a Service of Salutations at the church of St. John Chrysostom in Cheltenham, being entertained to supper by the Community afterwards.
24. In the morning, he received Michalis & Konstantinos Siatis. In the evening, he presided at Great Vespers at the church of St. George the Great Martyr in Kingston-upon-Thames, being entertained to supper by the Community afterwards.
25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green, being entertained to lunch by the Community of St. Barnabas afterwards. In the afternoon, he received Dr. Edward Kessler. During the evening, he attended a reception given by the Lord Mayor of Westminster at Westminster City Hall and was present at an event organised by the Hellenic Embassy in connection with the Greek Language and the Olympic Games at Imperial College.
26. In the morning, he was interviewed by the Greek Section of the BBC. He then travelled to Birmingham, where he had lunch with Miss Maria Habib. In the evening, he presided at the Service of the Akathist Hymn at the church of the Holy Trinity & St. Luke the Evangelist in Erdington (Birmingham), being entertained to supper by the Community afterwards. He returned to London the same evening.
27. In the afternoon, he left by air for Ireland, where he presided at Vespers at the church of the Annunciation of the Mother of God in Dublin, chaired a meeting of the church council and had supper at the residence of the Ambassador of Cyprus.
28. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of the Annunciation in Dublin, during the course of which he ordained Thomas Irenaeos Carroll to the diaconate, conferring on him the additional name of Basil. In continuation, he presided at a *Te Deum* held to mark Hellenic National Day. He was then entertained to lunch by the Hellenic Ambassador. He returned to London in the afternoon.
29. He left for Constantinople in the afternoon.
- 30-31. He participated in sessions of the Holy Synod at the Patriarchate.



1. He returned to London in the morning. During the afternoon, he presided at a meeting of the Committee organising the forthcoming Seminar on religious education and received Nikos Haris & Andreas Hadji-loannou.
2. In the morning, he presided at the funeral of Miss Marika Tsapparelli at the church of Ss. Cosmas & Damian in Gospel Oak. At midday, he received Dr. Samir Hraiki & Messrs. Nabih Madrurt & Simon Abdul Nur of the Antiochian Society.
3. During the morning, he received Mrs. Maria Papadopoulou and Grigorios Dimitriadis. He entertained Archimandrite Nikodemos Anagnostopoulos to lunch.
4. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy of Palm Sunday at the church of Ss. Lazarus & Andrew the Apostle in Forest Gate, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the evening, he presided at the Service of the Bridegroom in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
5. In the afternoon, he received Miss Stella Mavravelli. In the evening, he presided at the Service of the Bridegroom in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the church of Ss. Cosmas & Damian in Gospel Oak.
6. In the morning, he received Yiannis Yiannoullou. He entertained Miss Angeliki Delighianni to lunch. In the evening, he presided at the Service of the Bridegroom in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the Cathedral of the Holy Cross & St. Michael in Golder's Green.
7. In the evening, he presided at the Mystery of Holy Oil (*Euchelaion*) in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the church of St. Demetrius in Edmonton.
8. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy in the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at the Service of Twelve Gospel readings in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the Cathedral of St. Nicholas in Shepherd's Bush.
9. In the morning, he presided at the Royal Hours and at the Vespers of the Deposition of the Body of Christ in the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at the *Epitaphios* Lament and procession in the Chapel of the Archdiocese and, later, at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
10. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. In the evening, he presided at the Ceremony of the Proclamation of the Resurrection in the Chapel of the Archdiocese. He then presided at the same Ceremony at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater where, in continuation, he celebrated the Paschal Divine Liturgy.
11. In the evening, he presided at the Vespers of Love (*'Agape'*) at the Cathedral of All Saints in Camden Town, during which the Gospel passage was read in a number of languages.
12. In the afternoon, he visited Archimandrite Theophanes Petrou, a patient at Northwick Park Hospital.
14. He received Varnavas Mischis in the morning and Archimandrite Nikodemos Anagnostopoulos in the afternoon.
15. At midday, he was present at the launch of the *'Breathing Life'* Campaign (of which he is the patron) at the Kensington Rooms and at the luncheon held in continuation.
17. In the morning, he presided at a memorial service for

Photios Georghios in the Chapel of the Archdiocese and then conducted prayers at the graveside in Highgate Cemetery.

18. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Anthony & John the Baptist in Holloway, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the afternoon, he conducted an *Haghiasmos* at Miss Despoina Pantelia's Kindergarten in Putney. In the evening, he was present at the annual Dinner and Dance of the Community of St. Panteleimon in Kenton (Harrow), held at the Wembley Plaza.

19. In the afternoon, he left Luton Airport to fly to Glasgow, where he presided at a Gathering of the Clergy of the Archdiocese, held at the Glenhill Hotel and Leisure Centre in Renfrew.

20. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of St. Luke the Evangelist in Dowanhill (Glasgow), during the course of which he conferred the office of archimandrite on Father Raphael Pavouris and that of *oekonomos* on Father Constantinos Papageorgiou. He and the participants in the Clergy Gathering were then entertained to lunch by the Community. Afterwards, they travelled to Edinburgh, where they visited the newly-acquired church and ancillary buildings and, after an *Artoclassia*, were entertained to tea. In continuation, they visited historical sites in Scotland's capital city, before returning to Glasgow. Later, at the Clergy Gathering's official dinner, he thanked Miss Maroulla Nicholas of the Glenhill Hotel and Leisure Centre for her and the other owners' hospitality.

21. In the morning, he presided at the final session of the Clergy Gathering in Renfrew, being afterwards entertained to lunch by Mrs. Ridi Staki-Christie at her hotel in Perth. He returned to London in the evening.

22. In the morning, he received Dimitrios Papasavvas. In the late afternoon, he was present at the launch of *"Talk Greek: a new language and culture series to be broadcast on BBC Learning Zone"* at the Hellenic Centre. In the evening, he entertained Stephen Venner, Anglican bishop of Dover, and his wife to supper at Thyateira House.

24. In the afternoon, he blessed the marriage of Georghios Stavrinidis and Mari Nyman at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater. In the evening, he was present at the Antiochian Orthodox Society of Britain's annual Charity Dinner at the International Hotel Hyde Park Corner.

25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. George the Great Martyr in Kingston-upon-Thames, being entertained to lunch afterwards by the Community.

26. In the evening, he entertained a number of leading members of the Hellenic Community to supper at Thyateira House.

27. During the morning, he received Bishop Basil of Sergievo and Georghios Karaghiorghis.

28. In the afternoon, he was present at a reception at the Foreign and Commonwealth Office entitled *"Celebrating Europe"* and held to mark the accession of ten new member states to the European Union. In the evening, he entertained Dr. Rowan Williams, Anglican archbishop of Canterbury, and his wife to supper at Thyateira House.

29. In the morning, he left London's Heathrow Airport for Constantinople.

30. He participated in sessions of the Holy Synod at the Patriarchate.

**Ἡ παρούσα ἔκδοσις ἐγένετο τῇ εὐγενῇ εἰσφορᾷ τῆς Κοινότητος Ἀγίων Πάντων Λονδίνου, εἰς μνήμην τοῦ Ἰάσωνος Λουκιανοῦ, διατελέσαντος Προέδρου τῆς Κοινότητος ἐπὶ εἴκοσι τέσσερα ἔτη (1979-2003).**